Զ. ՏԱՐԻ   Թիւ 1,782   Կ. ՊՈԼԻՍ. 1902, ՕԳՈՍՏՈՍ 5—18   14 Ճէմազիւլ էվ., 1320 —— 5 Աղըստոս 1318   ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

‹بوزانتیون›
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته. صاحب امتیاز و مدیر مسئولی
بوزانت كچیان
مطبعه و اداره خانه سی باب عالی جاده سنده ۲۳-۲۵ نومرولی
دائره مخصوصه ده در

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ
Տարեկան , , 7 Մէճ.
Արտասահման տարեկան 36 ֆր.
, 18 Եռամս. 9 ֆր.
ԱՆԳԼ. ԼԻՐԱ 119 գրշ. — 20 ՖՐ. ՆԻՇ՝ 94 ½ գրշ. — ՔՐԻՆԸ՝ 55 գրշ.

Բիւզանդիոն

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ 6 Մէճ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 3 ,
ԵՌԱՄՍԵԱՅ 1½ ,
ՀԱՏԸ ԳՆԵԼՈՒՆ 20 փարա
Նամակ պարտէ՛ Կ. Պոլսոյ ... հասցէ :
Թղթատարութեան ... վրայ :

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ԼԱՏԻՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՇԽԱՐՀԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Իտալիոյ և Ֆրանսայի մտերմանալը, և այն զրոյցը թէ Սպանիա ալ համաձայնութեան պիտի գայ Ֆրանսայի և Իտալիոյ հետ, այժմէութիւն տուին Լատին ազգերուն արդի և ապագայ դիրքին՝ Եւրոպեան քաղաքականութեան մէջ։

Սերունդէ մը ի վեր, երեւոյթներն աննպաստ էին Լատին ազգերուն, և յոյժ խոստմնալից՝ Անգլօսաքսոն ցեղերուն։ Ֆրանսա յաղթուեցաւ Գերմանիայէն։ Սպանիա յաղթուեցաւ Ամերիկայէն։ Իտալիա յաղթուեցաւ... Հապէշներէն։

Եւ մինչդեռ Լատին ազգերուն աճումն ու տարածումը կանգ առած կը թուէին, և մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ բազմամարդութիւնը կ'պակսէր քան կ'աւելնար, Անգլօսաքսոն ազգերը կը բազմանային և երկիրը կ'լեցնէին։ Գերմանիա, որ Ֆրանքօ-գերման Պատերազմին ատենները Ֆրանսայի հետ գրեթէ մէկ գծի վրայ էր բազմամարդութեամբ, 10—15 միլիոն ժողովուրդ աւելի կ'ունենայ։ Անգլիա, որ Դարուն սկիզբը Ֆրանսայի կիսուն չափ իսկ չէր, Դարուն վերջը Ֆրանսայէն աւելի բազմամարդ կ'հանդիսանայ։ Մ. Նահանգները Ֆրանսայի կրկինը բազմամարդութիւն կ'առնան, թէպէտ Դարուն սկիզբը Ֆրանսայի մէկ կոտորակը միայն ըլլալ կ'թուէին։

Ա՛լ աւելի զարմանալի՝ Անգլօսաքսոն ցեղին յառաջդիմութիւնը ճարտարագործութեան մէջ, գաղթային ծաւալման մէջ, վաճառականութեան մէջ, որուն հետ համեմատութեան չի կրնար դրուիլ Լատին ցեղերուն աւելի դանդաղ ընթացքը տնտեսական բարգաւաճման շաւղին մէջ։

Ի տես այս կարգի իրողութիւններու, խռնուն Գաղղիացիներ յուսահատական ճիչ մը կ'արձակէին քանի մը տարի առաջ։ Մ. Տեմօլէն գիրք մը կ'հրատարակէր՝ A quoi tient la supériorité des Anglo-Saxons? «Ի՞նչ բանէ կախում ունի, ուսկէ՞ց է Անգլօսաքսոններուն գերազանցութիւնը» հարցնելով, և ահագին սպառում կ'ունենար։ Փոյթ չընելով Շովէնութեան, կ'ըսէր համարձակ թէ «Ֆրանսա իր Անգլօսաքսոն մրցակիցներէն ետ կ'մնար նիւթական բարգաւաճումով, հանրային բարոյականութիւնով, և ազգային կորովով։ Մարդահամարին արդիւնքը գաղղիական ցեղին նուազումն վիճակը կ'ապացուցանէր, և Տրէյֆիւսի գործը՝ վերին դասերուն մէջ տիրող ապականութիւնը։»

Հիմակ աւելի յուսալից տրամադրութիւն մը կ'երեւի։ Տրէյֆիւսեան գայթակղութիւնք գէթ այն օգուտն ունեցան որ արդի հանրապետական կառավարութեան հաստատ հիմերու վրայ կեցած ըլլալն ապացուցին։ Եւ արդեօք Անգլօսաքսոն ազգերն այնքան յաջո՞ղ վիճակի մէջ են։ Չէ՞ որ Մ. Նահանգները Դրամատիրաց խմբակներու, Տրըստներու կամ Սէնտիքաներու լուծին ենթակայ են, և ստէպ կ'տագնապին սեղանաւորական տակնիվրայութենէ։ Գերմանիա ալ, ճարտարարական ուռուցիկ շրջանէ մը ետքը, ո՛չ ապաքէն անանկութիւններու շարք մը կրեց, և գործաւոր ստուար դասակարգեր խեղճութեան մէջ ինկան։ Հարաւ. Աֆրիկեան Պատերազմն ալ Անգլիոյ անպատրաստ և թերակազմ վիճակը չհաստատե՞ց միթէ։ Իրաւ, ուշիմ և հեռատես Ֆրանսացիներ հասկցան որ Պատերազմը Նաեւ Մեծին Բրիտանիոյ զօրութեան յայտարար մէկ նշանն եղաւ։ Բայց Ֆրանսացի ժողովուրդն ինք այնքան բարձր համարում մը չունի Անգլիոյ ո՛չ զօրութեան ոչ ալ բարոյականութեան վրայ։

Բայց Ֆրանսայի ինտելլէկտուէլներն ալ կ'սկսին ընդվզիլ Հիւսիսի իմացական գերազանցութեան դէմ։ Քանի տարիէ ի վեր Ֆրանսա ստրկաբար կ'հետեւէր Տեւտոնեան, Սկանտինաւեան և Սլաւեան արտադրութիւններուն։ Վակներ տիրած էր Ֆրանսայի երաժիշտներուն և երգահաններուն, ինչպէս Հէրպէրդ Սբէնսըր, Շոբէնհաուէր և Նիցէ համայած էին Ֆրանսայի փիլիսոփաները, եւ Իպսէն, Մէդէրլինք, Զիւտէրման եւ Դոլստոյ նոր դպրոց մը հիմնած էին Ֆրանսացի վիպասաններու եւ թատերագրականներու, նոր ճաշակ մը ստեղծելով Ֆրանսացիներուն մէջ։ Իտալիոյ, ինչպէս Նաեւ Գաղղիոյ մէջ, նշանաւոր գրագէտք ամանք հիմա բողոք կ'բառնան թէ «Ի՞նչ պէտք կայ ա՛յս աստիճան Հիւսիսին իշխանութեան տակ մնալու մտքի գործերուն մէջ, երբ չեն յարմարիր հարաւային Լատին ժողովուրդներուն վառ բնաւորութեան և տաք երեւակայութեան։ Հիւսիսային գրականութեան կրօնային միստիքութիւնը, անձեւ ոճը, վայրագ լեզուն, անհարթ բարբառը, մոյն, տխուր, մթին իրապաշտութիւնը խորթ են աւելի հին մշակում ունեցող Լատին ազգերուն նուրբ իմացականութեան եւ փափուկ, զգայուն ճաշակին։ Եթէ Ֆրանսացիք դուրս ելնել կ'ուզեն իրենց մաքին ու երկրին սահմաններէն, նոր ներշնչումներ քաղելու համար թո՛ղ դիմեն Միջերկրականի այն արեւոտ երկիրները, ուր Պելասգեան մշակումն իր ազնուագոյն ծաղիկները տուաւ հին հին դարուց մէջ։—Այս գաղափար Իտալացի ակնաւոր գիտնական մը՝ Բրոֆ. Անճէլօ տէ Կուպէրնադիս՝ Թելադրեց հիմնել Società Internazionale Elleno—Latina, «Հելլէնեւլատինական Միջազգային Ընկերութիւնը», զուտ գրական, գիտական և գեղարուեստական մարմին մը, որուն նպատակն է «յառաջացնել բարոյական և իմացական շահերն այն ազգերուն որք ընդունած են հին Հելլէններուն և Իտալիոյ առաջնակարգ ժողովուրդներուն հիմնած քաղաքակրթութիւնը»։ Ընկերութիւնը, որուն կեդրոնն է Հռոմ, կ'մերժէ ամէն քաղաքական և լոկ նիւթական նպատակները, և «կը ջանայ Հելլէնելատին ընտանիքին մէջ անվթար պահելով իրենց մեծ աւանդութիւնները»։

Բայց Ֆրանսայի մէջ այս Լատինեան Շարժում այնչափ քիչով չի գոհանար։ Հրապարակագիրներու և տնտեսագէտներու խումբ մը, որուն գլխաւորն է արտաքին գործոց նախորդ նախարար Մ. Հանոդօ, Ռիշլիէօի պատիւը, կը ջանայ համոզել Ֆրանսացիները թէ Ֆրանսայի նուաղումը, յետադիմութիւնը, միմիայն յուսահատներու երեւակայութեան մէջ գոյութիւն ունի։ Հայրենասէր Ֆրանսացիներն ամենեւին չեն ընդունիր թէ իրենց ազգը տկարացած տպականած ըլլայ, կամ դատապարտուած ըլլայ երկրորդական դիրքի մը մէջ ինալու, և կամ պարգան վերապահուած ըլլայ աւելի կորովի և աւելի բազմամարդ ցեղերու։ L'Energie Française «Ֆրանսական Կորովը» անուն գիրք մը հրատարակելով, Մ. Հանոդօ հակառակ հայեացքը պաշտպանեց, ջանալով ապացուցանել թէ տնտեսական, ճարտարարական և ընկերական տեսակէտներով, Ֆրանսա նուաղման մէջ չըլլալէ զատ, լիառատ կենսական ույժ կ'վայելէ։ Թէ Ֆրանսացի ժողովուրդն ո՛չ մին կորուսած է այն բարեմասնութիւններէն որով 15 Դարեր շարունակ Եւրոպեան քաղաքակրթութեան ռահվիրան հանդիսացած էր, և նոյն ձիրքեր, միանալով երկրին բնական առաւելութիւններուն հետ, կարող պիտի ընեն զինք՝ իր դիրքը պահելու իբրև Մեծ Տէրութիւն, ուրիշ համաշխարհիկ Կայսրութիւններու անխուսափելի ծաւալման հակառակ։

Մ. Հանոդօ չի հաւտար թէ Ֆրանսական գաղթաւորման շրջանը լրացած ըլլայ։ Ֆրանսա, կ'ըսէ, նախասահմանուած է գերիշխան տարրն ըլլալու Ալժերիոյ և իր Աֆրիկեան գաւառներուն, Նիկէրի, Սէնեկալի, Ֆրանսական Սահարայի մէջ, և Ֆրանսական Քօնկօն կարող է տալ Ֆրանսայի նոր տիրապետութիւն մը՝ ոչ նուազ կարեւոր քան զոր կորոյս Ամերիկայի և Ասիոյ մէջ ԺԸ. Դարուն։

Այս Նորալատին կուսակցութեան օրկանն ըլլալ որոշուած է նոր ամսաթերթ մը La Renaissance Latine «Լատինական Վերածնութիւն», որուն առաջին երկու թերթերը լոյս տեսած են արդէն։ Ընթեռնլի, լաւ խմբագրուած Հանդէս մ'է սա, որուն կ'աշխատակցին բանաստեղծն Հէրէտիա, Բրոֆ. տէ Կուպէրնադիս, և Բարիզի ծանօթ գրագէտներ։ Բայց գլխաւոր յօդուածը գրած է նոյն ինքն Մ. Հանոդօ, որ Լատին ժողովուրդներուն ապագային վրայ իր գաղափարները եւս կ'պարզէ՝ գրելով Բալէրմօյէ, զոր կ'յորջորջէ «La fenêtre grande ouverte sur la Méditerranée», Միջերկրականի վրայ լայնօրէն բացուած պատուհանը, և իր հաւատքն յայտնելով Պելասգեան քաղաքակրթութեան տեւական արժէքին վրայ։ Կ'ըսէ թէ «Բսան Դարէ ի վեր ինչ որ լաւագոյն էր Արեւմտեան աշխարհին մէջ,—գեղարուեստ, գրականութիւն, մտաւոր զարգացում, կենցաղագիտութիւն, քաղաքական գերազանցութիւն,— համախմբուած կը գտնուէր Միջերկրականի այս ներքին ծովուն եզերաց վրայ։ Ամերիկայի գիւտը, Բարեյուսոյ ճամբուն գիւտը, քաղաքական զարգացման նժարը դարձուցին Ատլանտեանի և Խաղաղականի կողմերը։ Բայց Սուէզի Ջրանցն և Աֆրիկէի ներսերուն բացումն իր վաղեմի կարեւորութիւնը կ'վերադարձնեն անոր՝ Միջերկրականի։»

Մ. Հանոդոյի դաւանանքն է որ «Եթէ Լատին ցեղերն անհնար մնացին Հիւսիսային Ցամաքներու ընդարձակ ծաւալումներէն, բայց կան ուրիշ աշխարհներ ուր կրնան յաջողիլ և փայլիլ։ Թո՛ղ Անգլօսաքսոն ազգերը, նաև Գերմանք, Ռուսք և Մոնկոլեանք իրենց համար ասպարէզ գտնեն Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ, Տայրագոյն Արեւելքի մէջ, և Եւրոպայի և Ասիոյ ներքին այն լայնածաւալ տափաստաններուն (սդէբ) մէջ։ Իսկ Լատինք թող իրենց աչքը դարձնեն դէպ ի Հասարակած։ Հարաւային Ամերիկա և Աֆրիկէ, այս երկու չքեղ թերակղզիները, շատ գեղեցիկ ասպարէզներ կրնան ընծայել Լատին ցեղերուն գործունէութեան։ Եւրոպայի սպիտակ ժողովուրդներուն մէջէն միայն Միջերկրականի ժողովուրդները կրնան աճիլ, բազմանալ և յաջողիլ այնպիսի կլիմայի մը մէջ որ մահացու եղած է իրենց Հիւսիսային մրցակիցներուն։ Անգլիացիք, Գերմանք և Ռուսք պիտի չկրնան տեղաւորուիլ հասարակածային և անդր-հասարակածային Աֆրիկէի, կամ Կեդրոնական և Հարաւային Ամերիկայի մէջ։ Հոն չեն կարող դիմակալել Սպանիացիներուն, Իտալացիներուն, Հարաւային Ֆրանսացիներուն, և նոյն իսկ Պելժերուն։ Հարաւային Ամերիկա արդէն լատինացած է, Ալժերիոյ և Մարոքի եզերքներէն մինչեւ Հասարակած, Աֆրիկէ Լատին գաղթավայրեր պիտի ունենայ ապագային մէջ։ Իտալիոյ չորքոտ աշխատասիրութիւնը, Սպանիոյ առնական ոգին, և Ֆրանսայի կորովն ու կայտառութիւնն հոն կրնան գտնել ընդարձակ դաշտ գործունէութեան։ Այս Նորալատին ազգերուն նոր պարտականութիւններ և նոր փառքեր կ'սպասեն։ Աւելի մեծ Տէրութիւն մ'ունին կառավարելու քան հին Հռոմէական Կայսրութիւնը։ Իրենք եւս կ'գտնուին աշխարհի մեծ պողոտաներուն վրայ, և հին երկիրներէն զատ, տէր են Նոր աշխարհներու, զոր վաճառականութեան և հողագործութեան համար իրենց դարաւոր ընդունակութեամբը շատ լաւ պիտի շէնցնեն։»

Մ. Հանոդօ կ'ըսէ թէ Լատին և Հիւսիսային ազգերուն գործունէութեան դաշտերը տնտեսապէս ալ, աշխարհագրապէս ալ տարբեր են և որոշ։ Գործարաններու դրութիւնը, տնտեսական պայմաններուն այդ բոլորովին նոր երեւոյթը, յատկապէս կը պատկանի Հիւսիսին։ Ահագին գործարաններու հաստատումն ու մատակարարումը Լատիններուն գործը չէ այնքան, և Մ. Հանոդօ կ'կարծէ թէ այս մասին անոնք միշտ ետ պիտի մնան Հիւսիսային ազգերէն։ Լատինք մութ, տրտում, տխուր մթնոլորտներու ներքեւ ապրող ժողովուրդներուն պիտի թողուն գործարաններու և դարբնարաններու դժնդակ աշխատութիւնը, և իրենք պիտի շատանան հողագործի, արտարակապանի, գիւղատնտեսի, վաճառականի և արհեստաւորի հեշտ և հաճելի աշխատութեամբ, յորում Պելասգեան և Իբերեան ցեղերու (հելլենական, լատինական, սպանիական, գաղղիական, ևն.) արեւակէզ, զուարթ, կայտառ, վառվռուն, ճարպիկ, կոկիկ, զգաստ և խնայասէր զաւակները միշտ գերազանց հանդիսացեր են։

Ասոնք են տեսակ Լատինեան Վերածնութեան գրական ու տնտեսական յոյսերն ու երազները։ Կ'մնայ տեսնել թէ ո՛ և է ազդեցութիւն պիտի ունենա՞ն գործնական աշխարհավարութեան վրայ։

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՕՍՍԻԱՆ

ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ.—Ա.

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ Հ. ԱՐՍԷՆ ՂԱԶԻԿԵԱՆ

Պոյիթոյի Նէրոնէն և Տանդէի Աստուածային Կատակերգութեան Դժոխքէն վերջ, Վենետկոյ Մխիթարեաններէն Հ. Արսէն Ղազիկեան թարգմանաբար կ'ծանօթացնէ մեզ Սկովտիացի հռչակաւոր քերթող Օսսեանի տաղերն ու քերթուածները։ 377 երեսներէ բաղկացած գիրք մ'է հրատարակութիւնս, 12 գլուխներու բաժնուած, պատմական համառօտ և շահեկան յառաջաբաններով, ուր լեռնաբնակ և մառախլապատ երկրի մը ժողովրդեան 15 դարեան հէքեաթները կ'երգուին սահուն և մաքուր աշխարհաբար արձակով։ Օսսիանի կենսագրութիւնն արդէն շատ ծանօթ չէ։ Մորուենի Փինկալ թագաւորին որդին էր (*), ունէր Ոսգար անունն քաջայանդուգն որդի մը, որուն վրայ արդէն կ'խօսուի գրքին մէջ։ Օսսիան երրորդ դարուն ապրած և թագաւորած է։ Նոյն կարծէ պատերազմող թագաւոր մը չէ եղած Օսսիան, այլ նաև համբաւաւոր քերթող մը, բարդ մը, որ Ֆէլէվ լեզուաւ մէկէ աւելի բանաստեղծական քերթուածներ ձգած է։ Երբ Մակբէրսըն անգլիացին, որ անծանօթ մը չէ եւրոպական գրականութեան մէջ, Սկովտիոյ լեռանց մէջ տակաւին պահուած և երգուած Օսսիանի կեւլիք լեզուաւ հեղինակած քերթուածներն հաւաքեց և անգլերէնի թարգմանելով հրատարակեց, Եւրոպիոյ մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրն զմայլանքի և պաշտանքի աղաղակներ լսուեցան։ Շատեր Օսսիանը քան զՀոմերոս գերազանց համարեցան, այնպէս որ անգլիացիք տարակուսեցան ասոնց վաւերականութեան վրայ, չկարենալով ըմբռնել թէ Սկովտիացւոց նման լեռնցի ազգ մը ինչպէս կրնար այսպիսի հիանալի և սքանչելի բանաստեղծութիւններ ունենալ։ Այս համոզումը սակայն բոլորովին սխալ և ենթադրական է, որովհետև Սկովտիացիք կելտական ծագում ունէին։ Արդ, Կելտաց մէջ բանաստեղծութիւնը կամ աւելի ճիշդ՝ դիւցազներգութիւնը միշտ ի պատուի էր, ծաղկեալ վիճակ մ'ունէր։ Պատմութեան մէջ Կելտացի Դրուիդներն ու Բարդերը նշանաւոր և ուրոյն դասակարգ մ'են, ամենքն ալ ընտիր և հռչակաւոր երգիչներ և դիւցազներգուներ։

Օսսիանի Քերթուածները կատարելապէս ըմբռնելու համար պէտք է աչքի առջև ունենալ երրորդ դարուն մտաւորական և գրական մակարդակը։ Սկովտիացիք այն ատեն կիսավայրենի էին, պատերազմ և որս միայն գիտէին։ Կ'հաւատային թէ մեռելներու հոգիները կ'մխիթարուին իրենց յիշատակն անմահացնող Բարդերուն երգերովը, թէ մեռած քաջերուն ստուերները կրնային իմացնել Բարդերուն ձեռօք մարդկային ճակատագիրը, թէ ներկայ կ'գտնուէին հասարակաց խրախճանութիւններուն և պատերազմներուն, թէ իրենց ձայնը, պատգամներն ու վճիռները կ'լսեցնէին մրրիկներու մէջէն, և թէ վերջապէս ատոնց հոգիներն ամպերու և տերեւներու վրայ կը բազմէին։ Հետեւաբար, տերեւներու սօսափիւնը, բոցերու ճարճատումը, կայծակի գոռալը, թռչուններուն թռիչքն ու դայլայլիկը, երազներն ու տեսիլները նշանակութենէ զուրկ չէին այս կէս վայրենի և քաղաքակրթութենէ զուրկ ժողովրդոց համար։ Այս աւելորդապաշտներուն հետքերը սակայն դեռ այսօր անվթար պահուած են Սկովտիոյ, Իռլանտայի և Ֆրանսայի հիւսիսային գաւառներու և մանաւանդ Պրըդոնի մէջ, հակառակ իրենց թունդ հաւատացեալ քրիստոնեայ ըլլալուն։ Ասոնք պէտք է աչքի առջեւ ունենալ եւ յետոյ կարդալ Օսսիանի Քերթուածները, որք չեմ գիտեր ծանրութեան ինչպիսի՜ հովեր ունին, խորապէս ազդող եւ տխրօրէն խարազանող ընթերցողին երեւակայութիւնն ու միտքը։ Այդ երգերը մարդուն սրտին կ'խօսին, կիրքն ու երեւակայութիւնը կ'մտրակեն եւ կ'բորբոքեն։ Օսսիան սքանչելիօրէն կ'նկարագրէ իր մղած արիւնկզակ պատերազմները, կ'ողբայ իր բարեկամներն եւ իր քնարին համակ աւուրն ու իր աղու թելերովը ու իր թրթռուն խօսքերովը կ'անմահացնէ, կ'աստուածացնէ իր կորսնցուցած սիրելիներն ու իր քաջայանդուգն մարտիկներուն յիշատակը կ'յաւերժացնէ։ Այսպէս մէյմէկ անգին գոհարներ են Սելմայի երգերը, Իբինայի ..., Կրաամօյի պատերազմը և Կոնլաթի մահը, զորս եթէ երկիցս եւ երիցս ալ կարդալու ըլլայ ընթերցողը, նորէն չի կշտանար եւ իւրաքանչիւր անգամուն նոր նոր զգացումներ կրնայ ունենալ։ Այսպիսի գլուխ գործոց մ'է զոր Հ. Արսէն Ղազիկեան մեզ կ'ծանօթացնէ եւ այսու մեծ եւ գնահատելի ծառայութիւն մը կ'մատուցանէ մեր աշխարհիկ աղքատ գրականութեան, ճոխացնելով զայն եւրոպական երկասիրութիւններու թարգմանութիւններով։ Պարտիզակցի վարդապետն որ ներկայ Վենետկոյ Մխիթարեանց ամէնէն աւելի աչքառու դէմքերէն մին է և ամէնէն աւելի արտադրող միտք մը, բոլորովին նոր ուղղութեան մը առաջնորդն ու ռահվիրան եղած է։ Հակառակ իր քաջ գրաբարագէտ մ'ըլլալուն, Ղազիկեան Հայրը համոզուած աշխարհաբարի ստանձնած դերին օգտակարութեան վրայ, դարձած եղած է եռանդուն և պինդ աշխարհաբարեան մը, իրեն համար կէտ նպատակի ունենալով միշտ այդ լեզուին յառաջացման աշխատիլ նորանոր պիտանի և օգտակար հրատարակութիւններով։ Իր այս գործը, որուն ի սրտէ յաջողութիւն և յարատեւութիւն կ'մաղթեմ, անով աւելի մատնանշելի է որ Հ. Արսէն զմիւռնական Դպրոցին ուղղութեան բոլորովին հակառակ է և փոխանակ ռօմաններով ողողելու հրապարակը՝ կ'թարգմանէ առողջ և օգտակար հեղինակութիւններ. այսպէս իր թարգմանած Նէրոնը, Տանդէն և Օսսիանը, որք իրաւամբ ասուլիններն են մեր խեղճ ու կրակ գրականութեան։ Ղազիկեան Հ. Արսէն Օսսիանը թարգմաներ է Ֆրանսերէնէն։ Թարգմանութիւն, որուն համար դիմած է նաև Չէզարէթթի իտալացիին հեղինակութեանը, կատարելապէս յաջող է։ Աշխարհաբարը մաքուր, ճկուն, ճոխ և վայելուչ է, այնպէս որ Հ. Արսէն Վենետկոյ Մխիթարեանց մէջ անդրանիկն է որ իր թարգմանութեանց մէջ կ'գործածէ իր կրօնակցաց գրաբարախառն աշխարհաբարէն տարբեր լեզու մը։ Օսսիանի մէջ մանաւանդ ընտիր ոճ և լեզու մը ունի, որով կ'մատնանշէ թէ այլ եւս տիրացած է սահուն և կոկիկ ազատ աշխարհաբարի մը որ անհամեմատ կերպով վեր և գերազանց է իր միւս հրատարակութիւններուն լեզուէն կամ ոճէն։ Գալով տպագրութեան, մաքուր է և յաջող, բաց ի մէկ քանի տպագրական սխալներէն և անուշադրութենէ մը (*)։ Օսսիան անգին գիրք մ'է, ամէն կերպով պատուաբեր՝ թարգմանիչ վարդապետին, և պէտք է որ անպատճառ գտնուի ամէնուն գրադարանին մէջ։

ՅՈՎՀ. Յ. ԱԼԱՆ

(*).—Փինկալ թագաւորը Կարակուլին յաղթած է։ Կարակուլին Սեւերոս կայսեր Կարակալլա որդին է, որ 211ին ուզելով Կալետոնիոյ տիրապետել, չարաչար յաղթուած է։

(*).—191րդ երեսէն վերջ եկող Լորայի պատերազմին երկու անգամ կրկնուեր կամ տպուեր է, նմանապէս երեսներու թիւերը ճիշդ չեն։

''ՊՍԱԿԱՒՈՐ ՔԵՐԹՈՂ,,ՆԵՐԸ

Էտուարտ Է.ի թագադրութիւնն այժմէութիւն կուտայ անգլիական գրականութեան յատկանշական մէկ երեւոյթին։ Եւրոպեան Տէրութեանց մէջ միայն Անգլիան է որ, իւրաքանչիւր վեհապետի թագադրութեան առթիւ, արքունական պաշտօնատարներու թիւին մէջ կ'ունենայ նաև ներկայացուցիչ մը գրականութենէն—բանաստեղծ մը՝ այսինքն, որ այդ առթիւ կ'կոչուի «Պսակաւոր Քերթող»։ Անգլիոյ արքունիքին մէջ Պսակաւոր Քերթողներ ԺԵ. դարէն ի վեր գոյութիւն ունեցած են, և անոնց մինչեւ Ի. դար երկարող ճոխ ցանկը թէպէտ միեւնոյն ժամանակ չէ կարելի համարել անգլիական գրականութեան ամէնէն ընտիր բանաստեղծներու ցուցակը—որովհետև չինծու բանաստեղծներու կարեւոր թիւ մը՝ օրուան քմահաճոյքէն առանձնաշնորհեալ՝ յաջողած է սպրդիլ հոն—բայց դարձեալ, այդ Պսակաւոր Քերթողներու շարքին մէջ կ'գտնուին Սբէնսըրի, Ուորտսուըրթի և Ալֆրէտ Թէննիսընի (Պսակաւոր Քերթող Վիքդորիա Թագուհւոյն՝ պսակեալ 1850ին) պէս մեծ բանաստեղծներ։

Պսակաւոր Քերթողի պաշտօնին ծագումը սապէս կ'բացատրուի թէ միջին դարուց մէջ, Անգլիոյ թագաւորները, մասնաւոր փառասիրութիւն մը գոհացնելու համար, վարձած էին բանաստեղծ գրիչ մը, որ հրաշափառ տաղերով կ'հռչակէր իրենց մեծագործութիւնները։ Այսօր, Պսակաւոր Քերթող մը կ'գոհանայ հիւսելով իր փառաբանական տաղերգութիւնը՝ վեհապետին գահակալութեան առթիւ, կամ թէ հռչակելով ազգային—պատմական նշանաւոր անցք մը։ Այդ տաղերը, պէտք է չեշտել սակայն, շատ քիչ բան մը միայն կ'աւելցնեն իրենց քերթողի հռչակին վրայ, որովհետև, ինչպէս Ալֆրէտ Օսթինի, Ալֆրէտ Թէննիսընի և ուրիշ Պսակաւոր Քերթողներու հեղինակած տաղերգութիւնները ցոյց կուտան, անոնց մէջ սովորաբար կ'պակսին ժամանակակից տրուեստի ըմբռնումն, ինչպէս նաև իրապէս զգացուած պուէտական ներշնչումները։ Այսու հանդերձ, այդ պարագան ոչ մէկ կերպով կ'նսեմացնէ նորընտիր Պսակաւոր Քերթողին՝ Ալֆրէտ Օսթինի՝ տաղերգած բանաստեղծութիւնը—Էտուարտ Է.ի գահակալութեան առթիւ—որ իբր անկեղծ ու խանդավառ ձօնը՝ գրիչի մարդուն առ սուրբ ամէնէն բարձր մարդը, կրնայ առթել մասնաւոր շահեկանութեան մը, անգլիական գրականութեան հետամուտներուն։

Լ. Բ.

ԴԱԼՈՒԿ (ՍԱՐԼԼԸՔ)

[illegible] Ֆրանսական Ակադեմիական ... խմբագրապետը, Մ. ... Ժիլօ, հետեւեալ սիրուն պատմութիւնը կ'ընէ, դալուկ հիւանդութեան ենթարկուած ըլլալուն առթիւ.—

Առջի օր բարեկամներէս մին գրասենեակ եկաւ և ուշադրութեամբ երեսս նայելով հարցուց.— Հիւա՞նդ էք։

Իբր պատասխան, լոյսին մէջ գացի։ Բարեկամս պոռաց.— Աղ ի՜նչ է։ Դեղին կերպեր էք։ Աղ ի՜նչ զարմանալի գոյն է։

=Պարզապէս դալուկ ունիմ։ Հիմակ աղէկ եմ սակայն։ Զօրս չարաթէ ի վեր կաթ միայն կ'խմեմ։

—Բո՛հ։

=Ե՛ս ալ ձեր կարծիքէն եմ, բայց այնպէս պէտք էր։ Այս հիւանդութեան ենթարկուելուս առթիւ, կարգ մը շահեկան զննութիւններ ըրի զորս պիտի հաղորդեմ ձեզ, Հիւանդութիւնն յայտնի ըլլալուն պէս կանչեցի բժիշկս, տաղանդի ու արժանիքի տէր Տօքթոր մը, որ լաւատես է։ Ժամանակ առ ժամանակ կուգար կ'քննէր զիս և իր քննութեանց արդիւնքէն գոհ կ'մնար։ — Ձեր չնչերակին զարկը կանոնաւոր է, և սրտերնիդ առողջ։ Լեարդերնիդ ալ մեծցած չէ։ Բան մը չունիք։

Դեղագիր կուտար ու կ'երթար ուրախ զուարթ։ Բայց ես ուրախ չէի։ Օրերն իրարու կ'յաջորդէին և բարւոքում չէի տեսներ։ Իսկ Տօքթօրը միշտ գոհ էր։ Հիւանդութեանս սկիզբէն, աս ու ան դարմաններ առաջարկեցին։

— Ո՞վ է ձեզ դարմանողը, հարցուց հայրենակիցներէս մին։

=Բժիշկ մը։

—Սիրե՛լի բարեկամս, գիտցէք որ բժիշկները չեն կրնար դալուկը բուժել։ Ես ալ դալուկ եղայ և երկու ամիս բժիշկներուն ձեռքը մնացի, առանց օգուտ մը տեսնելու։ Վերջապէս, Մ. Բ.ին պատրաստած մէկ դեղաջուրին շնորհիւ ութ օրէն բժշկուեցայ։ Խօսքս մտիկ ըրէք, և սա դեղաջուրն առէք։ Կ'ճանչնա՞ք Բ.Ն։

=20 տարիէ ի վեր։

—Ուրեմն անոր գացէք։ Մի՛ ձգէք որ շարունակուի այս հիւանդութիւնն որ կրնայ ծանր երեւոյթ առնել։ Արդարեւ շատ մօտէն կ'ճանչնայի այդ Բ.Ն, որ հաստատապէս կ'հաւտար իր բուսաջուրին ազդեցութեան։ Կ'ուզէր որ անպատճառ գործածեմ այդ դեղը զոր ձրի կուտար։ Կ'ըսէր թէ շատեր բժշկուած են անով։ Փողոցը, ընտանիքիս մէկ անդամը տեսնելուն պէս, կ'կեցնէր և կ'ջանար համոզել որ սափրին զիս այն դեղը գործածելու։ Այս սիրալիր թախանձանքէն շատ տանուած էի, բայց կ'ուզէի գիտական կերպով բժշկուիլ։ Մարդ երբեմն այլանդակ գաղափարներ կ'ունենայ։ Երկու օր ետքը, ուրիշ բարեկամ մը եկաւ գտաւ զիս։—Իմացայ որ հիւանդ էք, ու վազեցի եկայ, ըսաւ։ Բժիշկները չեն հասկնար դալուկէ և չեն կրնար բժշկել զայն։ Ե՛ս ալ եղած և երեք ամիս բժիշկներուն ձեռքը մնացած եմ։ Գործերս լմնցած էր հիմակ՝ եթէ սափրիչ մը չխնամէր զիս։ Մարդը լեզուիս տակ թեթեւ մը ճեղքեց և մազերս խուզեց։ Երեք օրէն աղէկցայ, և քանի մը հոգիի ալ աղէկնալուն պատճառ եղայ։ Ե՞րբ կ'ուզէք որ ղրկեմ ձեզ սափրիչը։

=Քիչ մը սպասեցէ՛ք։ Կ'ուզեմ բժշկական դարմանները փորձել։

—Վտանգաւոր է։ Եթէ հիւանդութիւնն արմատանայ, ա՛լ չի բուժուիր։ Ուշադրութիւն ըրէք։

Հետեւեալ օրը, ուրիշ բարեկամ մը կրկնեց միեւնոյն յանկերգը, թէ բժիշկները չեն հասկնար դալուկէ ևն.։ Ըսաւ թէ Խավիար խանի մէջ նպարավաճառ մը կայ որ դալուկը կ'նզէ։ Ինձ ծանօթ Տիկին մը կ'հաւաստէր թէ երեք օրէն պիտի բժշկուէի շնորհիւ ազդու օծանելի մը (Պէլհէմ, pommade) որով հարիւրաւոր անձեր բժշկուած էին։ Բարեկամներ գիւղէն իջան և իմացուցին ինձ թէ Զ. ընտանիքը դեղ մ'ունէր որ արմատապէս կ'բուժէր դալուկը։ Ուրիշներ ալ կ'ըսէին թէ Ցօն տիկին մը, Բօքօնա Մարիզօ, շատ ազդու դեղ մ'ունէր։ Պաշտօնեաներուս ու բարեկամներուս մէջ մէկը չը մնաց որ դեղ մը չառաջարկէր։ Եւ միշտ միեւնոյն յանկերգը.—Բժիշկները չեն հասկնար դալուկէ։

Առտու մը, Ղալաթիոյ քարափին վրայ հանդիպեցայ Նաւավարներու +էհէ+յին, որ արեւէն սեւցած մարդ մ'է, և որուն պաշտօնն է նաւավարներուն մէջ կարգ կանոն պահել։—Դուն սարըլը+ ունիս, ըսաւ ինծի։

=Գիտեմ։

—Ո՞վ պիտի կարէ։

=Բժիշկս։

—Բժիշկները բան չեն հասկնար այդ հիւանդութենէն։ Եթէ կ'ուզես, ես մէկը ղրկեմ քեզի որ անմիջապէս կը կտրէ։

=Շնորհակալ եմ, բայց կ'ուզեմ բժշկի ցոյց տալ։

—Աղէկ չես ըներ։

Անկէ ի վեր, ամէն անգամ որ զիս կ'տեսնէ, երեսս կ'նայի յանդիմանական ձեւով մը։ Նոյն իսկ անգամ մ'ալ ը-

տաւ.—Տե՛ս, բժիշկը չկրցաւ աղէկցնել զիս։

Ուրիշ օր մ՚ալ, նորէն քարափին վրայ, մաքսային պաշտօնեայ մը զոր չեմ ճանչնար, քովս գալով ըսաւ.— Դալուկ ես։ Ի՞նչ դեղ կ՚ընես։

—Բժիշկս...։

—Բժիշկները չեն հասկնար այս հիւանդութենէն։ Դեղ մը կայ որ անմիջապէս կ՚բուժէ։ Ածէ խըլըր ա՛ռ, ծեծէ, և հիւթը քիթէդ քաշէ՛։ Երեք անգամ ըրէ ասա, ու բան մը չի մնար։

Երկու օր ետքը, անձնուէր բարեկամներէս մին տուփակ մը լեցուն ածէ խըլըր բերաւ ինծի։ Այս պտուղը լեռներու վրայ կ՚գտնուի և դեղաբանական անունն է էլլէբէրօս, աղբու մաքրողական մը։ Հետաքրքրական է որ Մարսիլիոյ մէջ ալ վայրի վարունգ կը գործածեն դալուկի համար։ Այսպէս, օրը 10—20 անգամ ստիպուած էի պատասխան տալ անձնուէր բարեկամներու, որոց ամենքն ալ իրենց առաջարկած դեղերուն ազդեցութեան վրայ մեծ հաւատք ունէին։ Դժուար էր ինքզինքս պաշտպանել, եւ սակայն տեղի չտուի։ Փիտուծեան զոհի պէս բան մը կ՚նկատուէի։ Բայց շիտակն ըսելով, հետզհետէ ոյժէ կ՚իյնայի։ Իսկ բժիշկս միշտ նոյն զուարթութիւնը կը պահէր։ Մտացայ նշանակել ամէնէն տարօրինակ դեղերէն մին։ Ծերունի պարաւոր մը որ շատ համակիր է ինծի, օր մ՚ըսաւ չփոթութեամբ.—Դեղ մը կայ որ անվրէպ կ՚բժշկէ դալուկը, բայց չեմ համարձակիր ըսել։

—Համարձակէ՛։

—Ձեզ գիտեր թէ ըսե՞մ։

—Օ՛ն, չո՛ւտ ըսէ կամ թէ հանգիստ ձգէ զիս։

—Ըսեմ։ Ամէն առտու..., ներեցէ՛ք..., մէզ խմելու է։

—Ա՛հ, երբե՛ք։ Որ անպիտանն ըսաւ քեզի։

Ընտանիքիս անդամներն ալ կ՚ստիպէին որ դեղ մ՚առնեմ։ Ուստի, բժիշկս ... գործածեցի սա դեղը զոր կին մ՚ըսաւ.—Լեմոնի ջուրին մէջ թարմ հաւկիթ եւ ապխտի քանի մը տերեւ դրէ, գիշերը դուրսը ձգեցի, առտուն բարակ լաթէ մը անցուցի եւ խմեցի։ Երրորդ օրը, վիճակս բարուոքեցաւ։ Անշուշտ առանց այդ դեղին ալ պիտի ըլլար, բայց մեր տունեցիներն հաստատապէս կարծեցին թէ այդ դեղով աղէկցայ եւ թէ բժիշկները չեն հասկնար դալուկէ։

Այս հիւանդութիւնն ինքնին կ՚բուժուի։ Ժողովրդեան հասարակ դասուն եւ մանաւանդ կարծուած մասին մէջ տրամադրութիւն մը կայ կիներու և սափրիչներու առաջարկած բոլոր դեղերը փորձել։ Ամէնէն զարմանալին սա է որ բժշկողները մեծ հաւատք ունին իրենց դեղերուն ազդեցութեան վրայ, բայց չեն փափաքիր օգուտ քաղել։ Զուտ մարդասիրական գործ մը կատարել կ՚ուզեն։ Ե. ԺԻՐՕ

ԾԱՆ. ԽՄԲ.— Այսքան տարբեր բժիշկներու խորհուրդ հարցնելէն ետքն ալ ինքզինք գտած ըլլալուն առթիւ, կ՚փութանք խնդակցիլ մեր մեծայարգ պաշտօնակցին։

ԹԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԳԱՂԹԱՅԻՆ ԶՕՐԱՑ ՀԱՆԴԷՍԸ.— Էտուարտ Թագաւոր Օգոստ. 12ին դուրս ելաւ գոց կառքով Պըքինկէմի պալատէն։ Վանդակորմին առջեւ հաւաքուած հարիւրաւոր հետաքրքիրներ զինք խանդավառ կերպով ողջունեցին։ Թագաւորը կէս օրին պալատան մէջ աչքէ անցուց Թագադրութեան ներկայ ըլլալու համար եկած 2,000 գաղթային զինուորները, որոց 125ն սպայ։ Կալըէսի իշխանն ի ներկայութեան Թագաւորին և Թագուհիին՝ զինուորներուն յանձնեց ի յիշատակ Թագադրութեան շքանշաններ։ Զօրքերն յետոյ Թագաւորին առջեւէն անցան պալատան բակին մէջ։ Ներկաներուն մէջ կային Բրուսիոյ Հայնրիք իշխանն ու կինը, Տէր և Տիկին Չէմպըլէն, բրիտանական գաղթականութեանց վարչապետք, Լորտ Ռոպըրդս և Լորտ Քիչնէր։ Ամբոխը ցնծալից ցոյցեր ըրաւ գաղթային զօրաց։

ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՌ ԷՏՈՒԱՐՏ Է.Ի.— Իր ապաքինութենէն ի վեր, Թագաւորն առաջին ճառն արտասանեց գաղթային զօրքերն աչքէ անցուցած պահուն, անցեալ Դշ., Պըքինկէմի պալատան պարտէզին մէջ։ Թագաւորն որ ոտքի վրայ էր, քանի մը քայլ յառաջանալով դէպ ի զօրքերը, յստակ, բարձր ձայնով ըսաւ.— Զօրավար Բոտ, սպայք, ենթասպայք և զինուորք իմ անդրծովեան [illegible] Թագադրութեան հանդէսներուն մասնակցելու։ Մեծ հաճոյք զգացի զձեզ այս տեղ տեսնելով այսօր։ Ուրախ եմ որ պատեհութիւն կ՚ունենամ իմ բարձր գնահատումս յայտնելու ձեր հայրենասիրութեան և Հարաւային Ափրիկէի մէջ ձեր նշանաւոր արարքներուն համար։ Բնաւ պիտի չմոռնամ այն ծառայութիւնները զոր մատուցիք Մայր—Հայրենեաց, և որք վստահ եմ թէ առաւել քան երբեք պիտի ամրապնդեն մեր հաւատարիմ գաղութներուն միութիւնն իմ մեծ Տէրութեանս ուրիշ մասերուն հետ։ Ձեր այս տեղ բնակութիւնն ի սկզբան մտադրուածէն աւելի երկարատեւ եղաւ, իմ հիւանդութեանս պատճառաւ, բայց կ՚յուսամ որ գոհ մնացիք ձեր այցելութենէն, և ձեր նախնեաց երկրին զանազան մասերն աչքէ անցընելով հաճոյք զգացիք։ Աստուած օրհնէ զձեզ։ Կ՚մաղթեմ ձեզ ապահով և հաճելի վերադարձ դէպ ի ձեր տուները։»—Որպէս զի իր սպիտակ, դեղին, սեւ, պղնձագոյն, կարմրագոյն և կապարագոյն ամէն ցեղէ և ամէն ազգէ զօրքերն աւելի աղէկ տեսնեն զինք, և անձամբ անձին ողջունեն զինք և ընդունին իր ողջոյնը, Թագաւորն հրամայեց որ անոնք միայն երկու խարտաւ հեռաւորութեամբ կարենան անցնիլ իր առջեւէն։

ԳԱՂԹԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ.—Անգլիական կայսրութեան պաշտպանութեան և վաճառականութեան երկու խնդիրները գլխաւորաբար զբաղեցուցած են Լոնտոնի Գաղթային Ժողովը, որ այժմ վերջացած է։ Ժողովին արդիւնքը գոհացուցիչ է համաշխարհային քաղաքականութեան տեսակէտէն։ Գաղթավայրերը պիտի աւելցնեն իրենց նըպաստն անգլիական Նաւատորմին, Քանատա ալ կ՚հաւանի մասնակցիլ ինչպէս հեռագիրն ալ ծանոյց արդէն. սակէ զատ, գաղթավայրերուն և մայր հայրենիքին միջեւ առանձնաշնորհեալ մաքսացոյց մ՚ալ պիտի հաստատուի։ Բայց այս որոշումներ, իրենց արդի ձեւին մէջ պարտաւորիչ չեն Լոնտոնի կեդրոնական և գաղթային կառավարութեանց համար, այլ սահմանուած են գաղթականութեանց նախարարներուն կողմէ իրենց խորհրդարաններուն ներկայացուելու և անկէ ետք միայն գործադրական պիտի ըլլան. հետեւաբար վերջնական որոշում մը չէ տուած Ժողովը։ Վերջին նստին, առաջարկուեցաւ որ գաղթավայրերու նպաստներն աւելնան, և ծովային նախարարութիւնը ցանկ մը պատրաստեց, իւրաքանչիւր գաղթավայրի նպաստ գումար որոշելով։ Առաջարկուեցաւ նաև տեղական ոյժերէ մաս մը զօրք պահել գաղթավայրերուն մէջ, ի հարկին Տէրութեան պաշտպանութեան համար։ Այս առաջարկին հաւանութիւն յայտնեցին գաղթավայրերն, ի բաց առեալ Քանատա և Աւստրալիա, որք խոստացան իրենց բանակը գործօն վիճակի մը մէջ պահել, և յոյս դնել ժողովրդեան յօժարամտութեան վրայ, կայսերական կառավարութեան օգնելու համար ի պահանջել հարկին, ինչպէս եղաւ Հարաւային Ափրիկէի պատերազմին առթիւ։ Որոշուեցաւ որ դիւրութիւններ ընծայուին գաղթականութիւններէն աւելի մեծ թուով մը զինուորներ ընդունելու համար, անգլիական բանակին և Նաւատորմին մէջ։ Որոշուեցաւ նաև որ, իւրաքանչիւր գաղթականութիւն մայր հայրենիքին ապրանքները զեղչեալ մաքսով ընդունի, բաղդատմամբ ուրիշ տեղէ եկած ապրանքներուն։ Այս զեղչին չափը պիտի որոշուի իւրաքանչիւր գաղթավայրի պայմաններուն համեմատ, և առաւելապէս Քանատայի մաքսային քաղաքականութեան պիտի հետեւէր։ Ժողովն ընդունեց որ գաղթավայրերն ալ մասնակցին Վիքդորիա Թագուհիին յիշատակարանին կառուցման ծախքերուն, և իւրաքանչիւր գաղութն յատկանշող ձեւ մը տրուի յիշատակարանին։ Ժողովին այս բոլոր որոշումները Մր. Չէմպըլէն պիտի հաղորդէ Դաշնին գումարուելուն պէս։ Հեռագիրն արդէն ծանոյց որ Քարեյուսոյ գումարը 30,000 ի տեղ 50,000 ոսկի պիտի տայ Նաւատորմին, և Նաթալ՝ 35,000։

ՆԱԴԱԼԻ կառավարչին մինչեւ երկու տարուան բանտարկութեան պատիժ կրած քաղաքական յանցաւորներն արձակած ըլլալը, հեռագիրը ծանուցած էր։ Պատերազմի պատճառաւ իբրեւ գող դատապարտուած անձինք այս ներումին չեն մասնակցած։

ՈՒԷՍԹՄԻՆՍԹԸՐԻ ԱԲԲԱՅԱՐԱՆԻՆ մէջ երէկ, 17 Օգոստ., հոգեւոր պաշտօն կատարուեցաւ և քարոզ խօսուեցաւ միմիայն գաղթային հիւր զօրքերուն համար։ Ուրիշ մարդ ներս առնուած չէր։

ՊՕԷՐ ՊԵՏԵՐԸ.—Լա Հէյէ կ՚հեռագրուի թէ Շդէյնի առողջութիւնը կը բարւոքի, բայց բժիշկները կ՚պահանջեն որ բացարձակ հանգիստ ընէ։ Պօթա, Տըլարէյ, Տէվէդ զօրավարները Պրիւսէլ պիտի երթան յարգանք մատուցանելու իրենց պաշտօնակից Զօր. Լուքաս Մէյէրի յիշատակին։ Մ. Քրիւկէր մխիթարութեան նամակ մը ղրկեց Տիկին Մէյէրի, վստահեցնելով թէ իր ամուսնոյն մատուցած ծառայութիւնք երբեք պիտի չմոռցուին։

ՀԱՅՑԴԻՒԻ ԳՈՐԾԵՐ.— Քաբ Հայիդիէնէ կ՚հեռագրուի թէ օտար հիւպատոսք բողոքեցին քաղաքին ծովու կողմէ պաշարման դէմ։ Օտարներուն դէմ թշնամական ցոյցերը սաստկացան։ Ըստ նոր հեռագրի մը, ամերիկեան Թնդանօթակիրն Նաւապետն ըսեր է որ Քաբ Հայիդիէնի պաշարումը թոյլուած կը նկատէ։ Ամերիկեան նաւ մը կ՚ծանուցանէ թէ պաշարման յատուկ պետական նաւը չկայ հիմակ։ Կործանած Բրգի Կոավի մէջ կանգուն կ՚մնան մի միայն գոց չուկան, դրամատունն ու երեցատունը։ Բազմաթիւ անձինք այրելով մեռան։

Մ. ԼՈՒՊԷ ԿՆՔԱՀԱՅՐ.—Երկու ամիս եղաւ յորմէ հետէ Մ. Լուպէ դարձաւ Ռուսիայէ, բայց ռուս թերթեր դեռ կ՚չարունակեն բաներ պատմել անոր Ռուսիա ըրած ճամբորդութեան վրարերեալ։ Բիէվի Սլովօ թերթն յառաջ դէպքը կ՚պատմէ՝ որ Մ. Լուպէի ռուս ժողովրդեան մէջ գտած համակրութեան մէկ ապացոյցն է։ Նախագահին հասած օրն իսկ ի Բեդերսպուրկ, երկաթուղեաց համեստ պաշտօնեայ մը, Մ. Անտրէ Կրիկօրիէվ, որ Բիէվ կ՚բնակի, զաւակ մ՚ունեցաւ։ Ռուսնտուն կուսակից դաշնակցութեան, խոկոյն Փրանս. դեսպանատունն ուղղեց հետեւեալ հեռագիրը.—«Առ Նորին Վսեմափայլութիւն Նախագահին Ֆրանսական Հանրապետութեան, ի Փէթ. Պետերսպուրկ.—«Աստուած զաւակ մը կ՚ղրկէ ինծի ա՛յն պահուն իսկ ուր անհուն ուրախութիւն կ՚զգամ իբր հայրենասէր՝ ձեր բնակութեան համար մեր սիրելի երկրին մէջ։ Պատիւ ունիմ խնդրել Ձերդ Վսեմութենէն որ հաճիք կնքահայր ըլլալ զաւկիս, որպէս զի յաջորդներուս համար յաւէտ յիշատակելի մնայ այս հայրենասիրական ցնծութիւնը։»

Քանի մ՚օր վերջ երկաթուղեաց պաշտօնեան հետեւեալ հեռագիրը կ՚ըստանար Նախագահին քարտուղարէն.—Պարո՛ն,— «Խնդրած էիք որ Հանրապետութեան Նախագահը կնքահայր ըլլայ Ձեր որդւոյն, որ ծներ է Նախագահին Ռուսիա եկած օրն իսկ։ Մ. Լուպէ խորապէս զգածուած է ձեր արտայայտած զգացումներէն։ Պաշտօն յանձնած է ինծի իմաց տալու թէ կ՚ընդունի ձեր խնդիրքը, և նուէր մը պիտի ղրկէ ձեր զաւկին։»

Կնունքը տեղի ունեցաւ Բիէվի եկեղեցին ու ծննդեան վկայագրին մէջ արձանագրուեցաւ Մ. Լուպէի անունը։ Մ. Լուպէ դեռ չատ խնդրանքներ ստացաւ այս օրինակ, ու անոնց ամէնքն ալ ընդունեց։ Իր սաներէն իւրաքանչիւրն ստացաւ նոյն նուէրը, պզտիկ ռուսական խաչ մը, ոսկի ու կիտուած, ոսկի չղթայիկէ մը կախուած։

ՊԱՊԻՆ ՋԵԿՈՒՑԱԳԻՐԸ.— Բէօլնիչէ Զայթունկ Հաումէն կ՚իմանայ որ, ստոյգ չէ թէ Պապը զեկուցագիր մ՚ուղղած ըլլայ Եւրոպայի իշխանական կաթոլիկ ընտանեաց, ծանուցանելու համար թէ այլեւս արտօնութիւն չպիտի տայ մօտիկ ազգականներու ամուսնութեան, և հետեւաբար, արտօնելով զանոնք որ եթէ հարկ ըլլայ, արքունական շրջանակէ դուրս կնքեն իրենց զաւակաց ամուսնութիւնները։

ՉԻՆՈՒ ԳՈՐԾԵՐ.—Միացեալ Նահանգաց արտաքին գործոց նախարարութեան իմաց տրուեցաւ թէ Չինու արեւելեան երկաթուղին ճամբորդներու համար Մոսկուայի և Բորդ—Արթուրի միջեւ ուղղակի հաղորդակցութիւն պիտի հաստատէ։ Հարաւային Ուսուրիի գիծը պիտի ապահովէ Խաղաղականի ռուսական նաւահանգիստներուն և չինական ու ճարոնական նաւահանգիստներուն միջեւ չոգենաւով երթեւեկութիւնը։

ԲՈԼԻՎԻ ԵՒ ԱՐԺԱՆԴԻՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ միջեւ գոյացած համաձայնութիւնք վաւերացուեցան Բիլիի Երեսփ. Ժողովոյն կողմէ, հակառակ փոքրամասնութեան մ՚ընդդիմութեան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆԱՒ ՄԸ.— Վիլհէլմ կայսրն անցեալ Դշ. ներկայ էր Շդէդդինի մէջ Քայզըր Վիլհէլմ տէր Գրոսէ նաւին ի ծով իջեցման հանդէսին։ Ն. Վեհափառութիւն, Մոլտկէ Ֆոն Դիրբիծ հետ Ալիբեր Թորբիլանուսէ վրայ կեցած էր. Կայսրն որ կ՚կրէր ծովակալի համազգեստ, ընդունուեցաւ Բրուսիոյ պատերազմական, առեւտրական և հանրային շինութեանց նախարարներուն կողմէ, ինչպէս նաև թղթատարութեանց Տնօրէնին, Շդէդդինի քաղաքապետական իշխանութեանց, հիւսիս.—գերմանական Լոյտի և Վուլքան նաւաշէն ընկերութեանց տնօրէններուն կողմէ. թէ ծովին և թէ ցամաքին վրայ մեծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր, կայսեր ժամանումը դիտելու համար։ Ցաղթական կամար մը շինուած էր, որուն տակէն Կայսրն անցնելով գնաց այն բարձրաւանդակին վրայ, ուր, իր մասնաւոր փափաքին համաձայն, գերմանական Լոյտ չոգենաւային ընկերութեան ընդհ. տնօրէնին աղջիկը կատարեց մկրտութեան արարողութիւնը, և այդ առթիւ ի պատիւ Կայսեր գրուած բանաստեղծութիւն մը կարդաց։ Վիլհէլմ կայսրը մեծ սքանչացում յայտնեց նոր նաւին նկատմամբ, որ յիշատակելի մէկ գործը կարելի է համարիլ ոչ միայն գերման, այլ ո և է նաւաշէն գործարանի։ Դեռ տասներկու տարի առաջ էր որ հիւսիս.—գերման Լոյտի ընկերութեան առաջին չոգենաւը ապսպրեր ունեցաւ Շդէդդինի նաւագործարանին։ Մինչև 1886 Թէօտոնիկ ընկերութեան չոգենաւներն Անգլիոյ մէջ կ՚շինուէին, և 1890էն, որ թէ ոչ չոգենաւ մը գերման նաւագործարանի յանձնարարել վստահելու ձեռնարկ կ՚նկատուէր, որով հետեւ ամենքը կ՚կարծէին թէ առաջնակարգ նաւ մը, միայն Անգլիոյ մէջ կարելի է շինուիլ։ Այդ թուականէն ի վեր, գերմանական նաւաշինութիւնը մեծ քայլեր առած է։ Վուլքանի նաւագործարանէն զատ ուրիշներ ալ կրնան մրցիլ անգլիականներուն հետ։ Նոր ծովն իջեցուած նաւը, ինչպէս մեծութեամբ նոյնպէս ալ արագութեամբն անմրցելի պիտի ըլլայ։ Ատոր, Քրինցոր գծին չոգենաւները, Լուքանիա, Քամբանիա, են., 1300 թոնօ տարողութեամբ և 22 հանգոյց արագութեամբ, նաւաշինութեան հռչակաւորները կ՚նկատուէին. բայց Նորթ Տէօյչէր չոգենաւներ չուտով գերազանցեցին զանոնք, ինչպէս Քայզըր Վիլհէլմ տէր Կրոսէ (14,000 թօնօ և 23 հանգոյց), Քրօնփրինծ Վիլհէլմ (15,000 թօնօ և 23½ հանգոյց) և Համպուրկ ընկերութեան Տէօյչլանտ չոգենաւն (16,500 թօնօ և 23½ հանգոյց)։ Իսկ այս նոր չոգենաւը՝ Քայզըր Վիլհէլմ տէր Զուայդէ, 20,000 թօնօ տարողութիւն և 23½ հանգոյցի արագութիւն մ՚ունի (6 հանգոյցը 7 մղոն է)։ Քայզըր Վիլհէլմ տէր Զուայդէ շինուած է գերմանական առաջնակարգ պողպատէ և ունի անթափանցելի բաժանումներ, որոց եթէ երկու դըրկիցները լեցուին ջուրով, դարձեալ նաւը չպիտի սուզի։ Իր մասնաւոր նորութիւնն այն է որ բոլոր բաժանումներուն դուռները կրնայ գոցել նաւապետն իր կամրջակին վրայ կեցած ելեկտրական կոճակի մը վրայ կոխելով։ Մեքենան ունի քառասուն հազար ձիու ոյժ. 290 առաջնակարգ խցիկներ կան 775 ճամբորդներու համար. երկրորդ կարգի՝ 107 խցիկներ 343 ճամբորդի համար. իսկ երրորդ կարգի՝ 770 ճամբորդի տեղ ունի։ Չոգենաւն ընդ ամէնն 2500 մարդ կրնայ ընդունիլ, որոց 600ը նաւաստիներ և պաշտօնակալներ են։ Կայսերական նաւատորմին պահանջին համաձայն, հարկ եղած կարգադրութիւններն եղած են, որպէս զի նաւը պատերազմի ատեն կարելի ըլլայ գործածել իբրեւ օժանդակ յածանաւ։

ԷՏՈՒԱՐՏ Է.Ի ԿԱՂՆԻՆ.— Թագաւորին հիւանդացած պահուն ծանուցուեցաւ Նիւ Եորքէ թէ 35 տարի առաջ հոն Կեդրոնական Պարտէզին մէջ, իր ձեռօք տնկած կաղնին չորնալու վտանգին մէջ, հիւանդ է, արմատներն աւրուած են։ Հիմա որ Էտուարտ Է. աղէկցաւ, իր ծառն ալ աղէկցած է, կ՚ըսեն Օգոստ. 12ի Լոնտոնեան թերթերը։ Նիւ Եորքի այդ հռչակաւոր հանրային Պարտէզին գիտնականներն իրար անցեր են, ծառին արմատները բացեր, որդերը մաքրել տուեր, պարարտացուցիչ նիւթ տեղացուցեր են, ոչ նուազ եռանդ և աշխոյժ ցուցնելով ծառը բուժելու քան զոր անգլիացի Տոքթորները ցուցեր էին Վեհ. տնկողն աղէկցնելու։ Եւ հիմակ, ծառը լաւացեր է, տերեւները նորէն փայլիլ սկսեր են, և կ՚յուսացուի որ դարերով ապրի։ Այս ծառը մինչեւ մօտ ատեններս ամերիկացի պարտիզպանք չէին յայտներ հասարակութեան, և մանաւանդ Իռլանտացիներուն, բայց հիմակ յայտնուած եւ ընդհանուր համակիր հետաքրքրութեան արժանացած է հոն։

ՍՕՀԱՆՆԷՍՊՈՒՐԿԷ կ՚հեռագրեն թէ Յուլիս ամսոյն մէջ ոսկեհանքերուն արտադրութիւնն է 633,674 ստերլին, Այս հաշուով տարեկան 7,500,000 ստերլինի ոսկւոյ բերք մը ապահովուած կ՚համարուի։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ եկած լուրերը կ՚հաւաստեն թէ Նիւ Ճըրզըյի մէջ նոր ընկերութիւն մը կազմակերպուած է հնձքի մեքենաներու շինութեան և վաճառման համար։ Ընկերութեան անունն է Ինթէրնէշընըլ Հարվէսդըր Քըմփընի. դրամագլուխը՝ 120 միլիոն տոլար։

ԷՏԷԼՎԱՅՍԸ, Ալպեանց ձիւնամածիկը, որուն թարմ և գեղեցիկ մէկ նմոյշն այս պահուս մեր գրասեղանին վրայ ունինք, իր աժգոյն տերեւներովը հրապուրեց երկու զոհեր եւս, ու հեյլէն գիտնաբանութեան ծովային գաղութներուն պէս, ի կորուստ մատնեց զանոնք։ Անցեալ շաբթուն Ուէդտէրրի սարէն և Վէննամճալէն երկու զբօսաշրջիկներ ինկան ադուանդին մէջ ու կորան, երբ էտէլվայս կ՚փնտռէին։

ՍՄԷՕՐԱԹ բժշկութիւնը (Նմանաբուժութիւն) հերետիկոսութիւն կ՚թուի սովորական բժշկութեան։ Բայց Պաւիերայի Ծերակոյտն և Երեսփ. Ժողովն որոշեցին Պետութեան գանձէն տարեթոշակը վճարելով Նմանաբուժութեան Բրոֆէսորութիւն մը հիմնել Միւնիխի Համալսարանին մէջ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Կայսերական վիճակագրութեան պաշտօնատունն հրատարակեց գերման ժողովուրդին վիճակագրութեան արդիւնքներն ըստ մայրական լեզուի։ Աւասիկ արդիւնքը.—51,883,131 հոգի գերմաներէն կ՚խօսին, 3,083,489 հոգի լեհերէն և 211,679 հոգի ֆրանսերէն։ Այս ցուցակէն կ՚հետեւի թէ, կ՚ըսէ ֆրանսական թերթ մը, Ալզաս—Լօռէնի բնակչութեան 90 %ը իբր մայրենի լեզու գերմաներէն ցոյց տուած է, և միայն 10 %ը ֆրանսախօս ըլլալն յայտարարած է։

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 15 Օգոստ.— Պօէր զօրավարք Պօթա, Տէվէդ և Տըլարէյ Բորդսմութ հասան։ Խուռն ամբոխ մը խանդավառ կերպով «Հուռրա՛» աղաղակեց անմիջապէս Սաութէմբդըն մեկնեցան, ուր զիրենք ողջունեց Լորտ Քիչնէր, և ներկայացուց Լորտ Ռոպըրդսի և Մր. Չէմպըլէնի։

—Էտուարտ Թագաւոր այսօր Բորդսմաթի առջեւ աչքէ անցուց նաւատորմը։ Ցնծալից ցոյցերու առարկայ եղաւ ներկայ բոլոր նաւերու նաւաստիներուն կողմէ, մանաւանդ օտար նաւերու. անգլիական ամբոխ մը ներկայ էր այս հանդէսին. Երեկոյեան նաւատորմը շքեղապէս լուսազարդուեցաւ։ Պօթա, Տէվէդ և Տըլարէյ զօրավարներն հոս հասան, առանց մասնակցելու նաւահանդէսին, որովհետեւ հանգչելու պէտք ունէին։ (Ըստ Փրանսական Գործակալութեան մը, չէին ուզած դիտել անգլիական հանդէս մը։)—Վաղը Էտուարտ Թագաւոր ունկնդրութիւն պիտի շնորհէ իր զբօսանաւուն մէջ պօէր զօրավարներուն։

ՍԱՈՒԹԷՄԲԹԸՆ.—Պօէր զօրավարները Լոնտոն մեկնեցան։

ՓԱՐԻԶ.—Կ՚ծանուցուի թէ հեծելազօրաց հարիւրապետ Մանժէնի խընդիրը կապ չունի դէր—գնդապետ Սէնթըմիի խնդրին հետ։

—Օգոստ. 16.—Կ՚հերքուի թէ կառավարութիւնն Հանրապետութեան նախկին նախագահ Մ. Քազիմիր Բէրիէի տալ ուզած ըլլայ Բեդերսպուրկի դեսպանութիւնը՝ Մօնդէպէլլօ կոմսին տեղ։

—Ոչ արտօնեալ միաբանական վարժարաններու փակումը կանոնաւորապէս վերջացաւ։ Կ՚կարծուի թէ դատ տեղի չպիտի ունենայ արգելք յարուցանողներուն դէմ։

ՊՐԷՍԴ.—Օտիէրնի դպրոցին քոյրերն առտուն արտաքսուեցան։

ՊԷԼԿՐԱՏ.—Պուլկարիոյ վարչապետ Մ. Տանէվ յետաձգեց իր ճամբորդութիւնն ի Պելկրատ։

ԽԱՐՔՈՎ.—Կառավարական թերթը կ՚ըսէ թէ Ցարն ու մայր—կայսրուհին շնորհաւորեցին Խարքովի կառավարիչ Օպոլէնսքի իշխանը։

ՄԱՏՐԻՏ.—Ալֆօնսօ Թագաւոր վերադարձաւ իր գաւառային ճամբորդութենէն՝ խիստ գոհ ժողովուրդին կողմէ գտած ընդունելութենէն։

ՊԵՐԼԻՆ.—Գերման կայսրն որոշեց Բօզէն (բրուսիական Լեհաստան) այցելել Սեպտ.ի վերջը։

ՓԱՐԻԶ.—Պոլսոյ դեսպան Մ. Քոնսդան քաշուիլ խնդրեր է, բայց Մ. Տէլքասէի խնդրանաց վրայ խոստացեր է չարունակել մինչեւ գալ տարի։

—Լրագրաց մեծ մասն անպատեհ կ՚գտնէ Անտրէ զօրավարին ճառը Վիլֆրանշի յիշատակարանին բացման առթիւ։

—Անտրէ զօրավարին դիւանապետ Կազէլ վաշտապետն հրաժարական տուաւ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Գարա—Աղաճի (Այտըն) Գայմագամ անուանուեցաւ Մէնէմէնի Գայմագամ Րէմզի էֆ., որուն յաջորդեց Գարա—Աղաճի Գայմագամ Րիֆաթ պէյ։

—Սամիէի ատեանն տրուեցաւ Կրթական Նախարարութեան Թղթակցութեան դիւանի անդամ Սալիտ պէյի։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՁԵԿՈՒՑՈՒՄ

Եվգաֆի նախարարութիւնը մահլէւլ գացած քէրէք տուներու բաժնեկիցներուն պաշտօնապէս կ՚ծանուցանէ թէ մահլէւլ գացած տուներն ըստ օրինի մինչեւ 50% զեղչով կ՚փոխանցուին բաժնեկիցներուն և էրէկէն կնոջը կամ կնոջմէն երկանը վրայ, և թէ աճուրդի բ...լներուն հաղորդուած թուականէն մինչեւ երկու ամիս պէտք է դիմել ձեռնհաս պաշտօնատան։ Նախապէս հաղորդուած և օրինական պայմանաժամը լրացած բ...լներու տէրերուն, շնորհիւ Վեհ. Կայսեր, դիւրութիւն մ՚ընծայելու նպատակաւ, նորէն երկու ամիս պայմանաժամ տրուած ըլլալով, եթէ այն պայմանաժամուն մէջ ևս Մահլիւլաթի Վարչութեան չդիմուի, մահլէւլ բաժիններն աճուրդով պիտի ծախուին փափաքողին։ Մահլէւլ գացած կալուածներու Վագըֆի բոլոր տուրքերն ըստ օրինի պիտի գանձուին, ամիրնորդներէք ու այլ անուամբ ուրիշ ո և է ծախք պիտի չպահանջուի։ Անոնք որ կ՚փափաքին այս մասին աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն առնել, կրնան դիմել Մահլիւլաթի Վարչութեան։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր ծննդեան տարեդարձին առթիւ, այսօր Օսմ. պահականաւը դրօշազարդուելով, միջօրէին ըստ սովորութեան թնդանօթով ողջունեց սոյն տարեդարձը։ Այս առթիւ, առաւօտուն, աւստրիական դեսպանատան մատրան մէջ գոհաբանական աղօթքներ կարդացուեցան։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Ելմտական նախարար Րէշատ փաշա, Օսմ. Կայսերական Պանքայի ընդհ. Տնօրէն Մր. Հ. Լէնկ և Բօմանտան Պէռժէ Շր. օր տեսակցութիւն մը ունեցան Բարձր. Մեծ—Եպարքոսին հետ։

—Ռուսական դեսպանատան գործակատար Մ. Չէրպաչէվ Շր. օր յաջորդաբար տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ—Եպարքոսին և արտաքին գործոց նախարարին հետ։

ԶՕՐԱՎԱՐ ՍՕՍԻԷ, Ուրբ. օր, Սէլամլըքի արարողութենէն վերջ, Վեհ. Կայսեր ներկայանալու առթիւ, իր շնորհակալութիւնը մատոյց Պոլսոյ մէջ գտած սիրալիր ընդունելութեան համար, և միանգամայն իր հիացումը յայտնեց Օսմ. Բանակին ըրած յառաջդիմութեանց համար, ըսելով թէ «զօրահանդէսին մասնակցող Օսմ. զինուորները չատ լաւ կրնան բաղդատուիլ Եւրոպեան կատարելագործեալ բանակներուն հետ։ Օսմ. Բանակը ճանչցած օրէս ի վեր իր կատարած յառաջդիմութիւններն հիացմամբ տեսայ»։ Ցետոյ ֆրանսացի զօրավարը, հիւրամեծար Մէհմէտ Ալի պէյի, Բօմանտան Պէռժէի և գնդ. Լէօթիէի հետ, պատերազմական նախարար Ալի Րիզա փաշայի ապարանքը գնաց, ուր հացկերոյթ մը տրուեցաւ։ Այս առթիւ Սպարապետ Ալի Րիզա փաշայի և զօրավար Սօսիէի միջեւ սիրալիր խօսքեր փոխանակուեցան, և ֆրանսացի զօրավարն իր հիացումն յայտնեց վերջին Թուրքեւյոյն պատերազմի միջոցին արագ զօրաժողովման և Օսմ. Բանակին ցոյց տուած քաջագործութեանց համար։ Զօրավար Սօսիէ գիշերուան ժամ 5ին Թարապիա դարձաւ Րէնպէր չոգենաւակով։

—Վեհ. Կայսրը Մէճիտիէ ականակուռ պատուանշանը շնորհեց Զօր. Սօսիէի, և Բ. Օսմանիէ՝ Գնդ. Լէօթիէի։

—Զօրավար Սօսիէ երէկ Ռէժիի Ընդհ. Տնօրէն Մ. Ռանպէռի հետ Ռէժիի Սագըզ չոգենաւով զբօսական պտոյտ մը կատարեց մինչեւ Իշխանաց կղզիները, և երեկոյին Թարապիա դարձաւ։ Այսօր արեւելեան ճեպընթաց կառախումբով Բարիզ պիտի դառնայ։

ՍՊԱՐԱՊԵՏԻ ԴՐԱՆ պետոյից մատակարարութեան ճիւղին պաշտօնեայ Գերմանացի Քլայչէր փաշա, Կայսերական Իրատէով, ներկայ պիտի գտնուի Գերման Բանակին աշնանային մեծ ռազմափորձերուն, ի դիմաց Կայսերական կառավարութեան, և ի դարձին, Գերման Բանակին մէջ տեսած ու քննած նոր բարեքարգումները պիտի գործադրէ Օսմ. Բանակին մէջ։

ՎԱՆԱՅ նահանգին Մոկս, Կարճկան, Բերկրի և Պէյդ—Իւլ—Շէպապ գաւառակները (Գազա), Կայսերական հրամանաւ, գիւղախումբի (Նահիէ) պիտի վերածուին, և Միւտիրներուն 500ական ղչ. ամսաթոշակ պիտի տրուի։ Ներքին գործոց նախարարութիւնը սոյն որոշումն հաղորդեց Վանայ կուսակալութեան։

ԶՈՒԱՖ ԳՈՒՆԴԸ.—Կայսերական անձնապահ զօրաբանակին գդակաւոր (ֆէսլի) Զուաֆ Գունդին զինուոր ընտրելու և Պոլիս ղրկելու համար, Կայսերական հրացանակիր Ֆիրուզ պէյ քանի մը սպաներու հետ Սկիւպ գնաց։

ՁԷՅԹՈՒՆ—ՊՐՈՒՆԻ Կայսերական գործարանին մէջ Մաւզէրեան հրացաններու փամփշտարանին շինութիւնն աւարտած ըլլալով, Թնդանօթարանի Միւշիր Զէքի փաշա, Զինուորական քննիչ յանձնաժողովին նախագահ Էտհէմ փաշա, Քրուբի գործարանին Պոլսոյ ներկայացուցիչ Մ. Հիւպէշ և գերման ճարտարագէտ մը երէկ Զէյթուն—Պրուն երթալով, աչքէ անցուցին զայն։ Մ. Հիւպէշ և գերման ճարտարագէտը մեծապէս գնահատեցին նորակառոյց փամփշտարանը։

ՀՐԴԵՀՆԵՐ Ի ԳԱՒԱՌՍ.— Ատանայէ Օգոստ. 3 թուով հեռագիր մը կ՚ծանուցանէ թէ Սիսէ երկու ժամ հեռու, Պօլտագըլը գիւղին մէջ, անցեալ Կիր. գիշեր հրդեհ ծագելով, բոլոր տուներն ու արմտիքն հրոյ ճարակ եղած են։ Գիւղացիք գրեթէ ամբողջապէս Եայլա գացած էին։

—Իւնոզի մէջ Օգոստ 1ի գիշերը հրդեհ ծագելով, 1,200 արտավար տեղ արտերուն, այգիներուն ու պարտէզներուն բերքերը փճացեր են։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.—Ցլս. 31ին Այնթապի մէջ երկրաշարժի երեք ցնցումներ զգացուած են, մին սաստիկ և երկուքը թեթեւ։ Բասոս կղզիին մէջ եւս Օգոստ. 1ին երեք թեթեւ ցնցումներ զգացուած են։

ՍԿԻՒՏԱՐ—ԳԱՏԸՔԻՒՂԻ թրամուէյի մենաշնորհին վերաբերեալ թղթածրարը, որ Նախարարաց Խորհրդոյ նկատառման մատուցուած էր, Պետական Խորհրդոյ վերադարձուեցաւ, անոր զանազան կէտերը լուսաբանելու համար։

ԿՐՕՆԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.— Սիլվանի Քողդէացի եպիսկոպոսին փոխանորդ Գէօրգիս էֆ. որ բնիկ Մուսուլցի էր, իսլամական կրօնքն ընդունելով՝ Մէհմէտ Նաճի կոչուեցաւ։

ԼՈՆՏՈՆԻ Օսմ. դեսպան Քօսթաքի Անթօբուլօ փաշա զեկուցեր է անգլ. կառավարութեան թէ Վեհ. Կայսրը չքանշաններով պիտի մեծարէ այն ճարտար բժիշկները, որք Վեհ. Էտուարտ Թագաւորին վերջին հիւանդութիւնը դարմանեցին։

ՊԻԹԼԻՋԻ ռուսական հիւպատոս Մ. Լէվիցքի հանգստեան կոչուած է։

ՍԱՄՈՍԻ իշխանապետութեան ընդհ. համարակալութեան դիւանին հաշիւները կ՚քննուին։ Կ՚ըսուի թէ ելմտական պաշտօնատարներէն ոմանք դատապարտութեան պիտի ենթարկուին, ըստ որում անոնց հաշիւներուն մէջ անկանոնութիւններ տեսնուած են։

ՄԱՔՐԻԳԻՒՂԻ Թաղապետական պարտէզին առջեւէն դիմացի կողմը, երկաթուղւոյ գծին վրայ, կամուրջ մը պիտի շինուի, որուն տակէն պիտի անցնին կառախումբերը։ Սոյն կամուրջին շինութեան ծախքը 500 ոսկի գնահատուած է, որուն 400ը պիտի հոգայ Թաղապետական Սնտուկը, և 100ն Արեւելեան երկաթուղեաց ընկերութիւնը։ Հիմնարկէքը պիտի կատարուի Կայսերական Գահակալութեան տարեդարձին օրը։

ՏԵՂԱԿԱՆ ՕՃԱՌ.—Ձեռնհաս պաշտօնարանն որոշեց քննել Գանթարճըլարի օճառի գործարաններուն արտադրութիւնները, որոց մեծ մասը խարդախուած են, կ՚ըսուի։

ՑՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔՆ երէկ այցելութիւն տուաւ հելլէն դեսպան իշխան Մավրոքորտատոյի։

ԶԱՐՇԱՄՊԱՅԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ.— Զարշամպա գաւառակին Թէքքէ գիւղին մէջ պատահած ողողումներուն վրայ առնուած նորագոյն տեղեկութեանց նայելով, 33 խանութ և 12 տուն իրենց վաճառքներով և կարասիներով բոլորովին փճացեր են, և Մէտրէսէ մ՚ալ քանդուեր է։ Նիւթական վնասը 15,000 ոսկի կ՚հաշուուի։ Կին և այր, 10 հոգի վիրաւորուած ըլլալով, Թաղապետական բժշկին կողմէ դարմանուած են։ Սամսունէ մէկ ժամ հեռուէն սկսեալ մինչև Թէքքէ գիւղ դաշտին բոլոր ցանքերը փճացեր են հեղեղներէն։ Արտերը տակաւին ջուրի տակ ծածկուած ըլլալով, նիւթական վնասը դեռ չէ ճշտուած։ Համզէլի գիւղին մէջ 60ի չափ ընտանի անասուններ ջրամոյն եղած են, բայց մարդու կորուստ չկայ։ Քէլքիդի, Թէրէքիս և Խանէքէ գիւղերուն մէջ եւ սաստիկ կարկուտ և անձրև տեղալով, գոյացած հեղեղներէն հունձքերը մեծապէս վնասուեր և 4 ձի, 1 ջորի և 25 որջառ խղդուեր են հեղեղներուն մէջ։

ԼԱԶԻՐՃԻ կառավարիչ Սաապ փաշա վերջերս Պէրութի մէջ մեռեր է։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ փոխանակագրերու (մանտա—բոսթ) գրութեան գործադրութեան ի վեր, մինչև Մայիսի վերջը, 21 ամսուան մէջ նոյն ճիւղին հասոյթները քառապատկուած են Ա. ամսուան հասոյթին հետ բաղդատմամբ։ Միջազգային թղթատարական միութեան մասնակից երկիրներու հետ եւ մանտա—բոսթերու փոխանակութիւնք պիտի սկսին Օգս. 19ին, Կայսերական Գահակալութեան տարեդարձին օրը, հետեւեալ դրամական սակացոյցին համաձայն. մարք 5½ ղրշ., ֆրանք 4½։ Օտար երկիրներու համար օսմ. նամականիներէն առնուած մանտա—բոսթերու փոխարժէքը ոսկեդրամով պիտի վճարուի, իսկ վարձքը մէճիտիէն 19 ղրշ.ի հաշուով.

	ղրշ.
100 ղրշ.ի համար	1
100էն 200 » »	2
200էն 300 » »	3
300էն 400 » »	4
400էն 500 » »	5
500էն 700 » »	6
700էն 900 » »	7
900էն 1100 » »	8
1100էն 1300 » »	9
1300էն 1500 » »	10
1500էն 1700 » »	11
1700էն 1900 » »	12
1900էն 2100 » »	13
2100 » »	14

Այս ցուցակէն կ՚հասկցուի թէ միջազգային թղթատարական միութեան մասնակից օտար երկիրներու համար 20 օսմ. ոսկիէն վեր մանտա—բոսթ պիտի չընդունուի։

ՋՈՒԱՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ.—Արտաշատ Հիքմէդ պէյ, որ Իզմիրի մէջ պարկի և չուանի գործարան մը հաստատելու մենաշնորհն ստացած էր, իր ձեռնարկն ի գլուխ հանելու համար յաջողեր է անանուն ընկերութիւն մը կազմել, և իրողութիւնը ծանուցեր է Առեւտրական և Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան։

ԳՈՂ ՍՊԱՍՈՒՀԻՆԵՐ.—Պէյօղլուի Բերէի բնակիչներէն տիկին Ամալիա Վերանէի սպասուհին՝ Քաթինա՝ իր տիրուհւոյն 100 ոսկինոց մասնին գողնալով փախեր է։ Պէյօղլուի ոստիկանութիւնն հարկ եղած միջոցները ձեռք առեր է, փախստական սպասուհին գտնելու համար։

—Թղթատարական Վարչութեան պաշտօնէից ընտրութեան յանձնաժողովին Ա. քարտուղար Հիւսէյին Րիզա պէյի սեւամորթ խոհարարուհին նախընթաց օր իր տիրուհւոյն դրամապանակը չորթեր է, որուն մէջ 3 ոսկի, և 3 մէճիտ կային։ Խոհարարուհին պատրուակով մը տունէն դուրս ելնելով, գողցուած դրամապանակը պահ տուեր իր ամուսնոյն՝ հաչակաւոր Հաճի Պապա հաճի Մէհմէտի։ Գողութեան երեւան ելնելէն վերջ, խոհարարուհին հարցաքննուելով ըսեր է թէ հանըմը ջրամբարին ջուր առած միջոցին քսակը մէջը ձգած ըլլալու է. հետեւապէս հարկ եղեր է ջրամբարին ջուրը բոլորովին պարպել, բայց դրամապանակը չէ գտնուեր։ Խոհարարուհին և ամուսինը ձերբակալուած են։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ.—Օսմ. երկիրներէն օտար երկիրներ ղրկուած թղթատարական ծրարներն եթէ երբեք ղրկողներուն ետ դարձուին, վերադարձուած ծրարներուն համար փոխադրութեան նոր ծախք պիտի չառնուի։

ՔԻՈՍԻ մէջ առեւտրական վարժարան մը պիտի հաստատուի հանգուցեալ Սինկրոսի կտակած 25,000 ոսկիով։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ միջեւ ի մօտոյ բանակցութիւնք պիտի սկսին առեւտրական նոր դաշնագրի մը կնքման համար։

ԲԱՐԻԶԻ իրաւագիտական վարժարանի շրջանաւարտներէն Կրետէցի Սօֆֆազադէ Ահմէտ պէյ Բ. Դրան իրաւագէտ Խորհրդականաց Սենեկին անդամ անուանուեցաւ։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄ. — Մանաստըրի պաշտօնաթերթը կ՚ծանուցանէ թէ Տիպրէի աւազակներէն Պէլալ Պալանչա, որ 30 տարիէ ի վեր կ՚ապստամբէր և թէև քանիցս զինուորական ծուղակներու մէջ ինկած, բայց յաջողած է փախչիլ, անցեալ շաբթու օսմ. զօրաց կողմէ սպաննուեր է իր համախոհներուն հետ։ Նոյնպէս հաչակապետ Շապան, օսմ. զօրաց հետ 2 ժամ տեւող կռիւէ մը վերջ, սպաննուեր է, և իր համախոհներէն մին վիրաւորուած ձերբակալուեր է։

ԱՅԻՐ.—Երէկ, Րումէլի—Գավաքի կողմը, լերան վրայ, մարդու մը դիակը գտնուեցաւ, գլուխը իրանէն զատուած։ Մարմինը դաշոյնի հարուածներ կ՚կրէր։ Ոստիկանական քննութենէն հասկցուեցաւ թէ Շիլէցի Էմին անուն ամխավաճառ մ՚էր, որ երեք օրէ ի վեր անյայտ եղած էր և կ՚փնտռուէր։

ՔՐՈՆԻԿ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Բարիզէ Պատրիարքարան հաղորդուած արժանահաւատ տեղեկութիւններէ կ՚հասկցուի որ ապրուստի միջոց գտնելու ակնկալութեամբ Եւրոպա, և ի մասնաւորի Բարիզ և Մարսիլիա դիմող պանդուխտ ազգայինք հոն հասնելով յետին ծայր թշուառութեան կը մատնուին, վասնզի տրգէն նիւթական միջոցներէ զուրկ ըլլալով, տեղւոյն լեզուին և բանուկ արհեստներու անտեղեակ են, և եթէ անոնց վարժ ալ ըլլան, պիտի բախին օտար երկրի եւ միջավայրի դժուարութեանց։ Հետեւաբար, կ՚խնդրուի զգուշացնել այդ կարգի ազգայինները անխորհուրդ տեղափոխութեան չափազանց սրտաճմլիկ վտանգներէն։

—Կարնեցի 150 ազգայիններ հանրագրութիւն մը մատուցանելով Առաջնորդին, յայտներ են թէ չեն ընդունիր հանրային շէնքի մը վերստին Սանասարեան վարժարանի վարձու տրուիլը։

—Ցլս. 26ին Կարինէն մեկնեցան Ֆաէզները, փակած ըլլալով իրենց դպրոցները։ Ցուղարկ գացին Հայ, Հայ—կաթոլիկ և Ցոյն ծանօթներ ու բարեկամներ։

—Ցլս. 31ին կատարուեր է Տրապիզոնի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին հիմնարկէքի արարողութիւնը։

—Իզմիրի դպրոցներուն բարեկարգութեան գործն յանձնուեր է Գարեգին էֆ. Բաքալեանի, որ Պէտրգ Պուպլի և Ցակոբ Ալիփար էֆ.ներու հետ սատնձներ է հոգաբարձութեան պաշտօնը։

—Սեւանի վանահայր Սարգիս Եպս. Փիլոյեանց, տեղական կղերին մասնակցութեամբը, յուլիս 14ին օրհնեց Նոր Պայազիտի Նորակառոյց Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն հիմնարկէքը։ Պատարագէն ետքը, ժամ 12ին (միջօրէին), հոգեւորական դասն զգեստաւորուած, Ս. Կարապետ եկեղեցիէն ելնելով, հանդիսաւոր թափորով գնաց նոր եկեղեցւոյն վայրը, և օրհնութեան ծէսը կատարեց։ Թափորին հետ կ՚երթային 16 հոգի «քաւոր»ներ, ինն կիներ և եօթն այրեր, որք ափսէի մէջ ձեռքի վրայ կ՚կրէին 16 հատ քարեր, թաղուելու համար եկեղեցւոյն հիմերուն մէջ, ի յիշատակ 12 Առաքելոներուն և չորս Աւետարանիչներուն։ Հինգ—վեց հազար հոգի հանդիսականք կային։ Երկու ժամ տեւեց արարողութիւնը։ Հետեւեալ օրը շինութիւնն սկսաւ, գործին զանազան մասերն այլ եւայլ «կապալառուներու» տրուած ըլլալով սակարկութեամբ։

—Բիադլիկորւքէ կ՚գրեն թէ Ցլս. 21ին, բարեյիշատակ Գրիգոր Ջանչեանի մահուան տարեդարձին առթիւ, հոգեհանգիստ կատարուեցաւ տեղւոյն եկեղեցւոյն մէջ։ Պատարագիչ Աբրահամ քհնյ. Շխրեեան ազդու քարոզ մը խօսեցաւ, գրուատեց հանգուցեալին բարեգործութիւնը, և յիշեցուց թէ անոր սաները, անոր տղաքը, մինչ կարօտ են օգնութեան։ Անցեալ տարի այս տարեդարձին առթիւ Պ. Ա. Կաճկաճեան հանգանակութիւն կատարած էր հոն, և արդիւնքն Որբանոցներուն ղրկած էր։ Այս անգամ ալ այնպէս ըրին տղաքը, և անմիջապէս 600 րուբլի հաւաքեցին, և դեռ պիտի շարունակեն, ղրկելու համար հանգուցեալին բացած Հաստատութիւններուն։ Պատարագին երգեց քառաձայն երգչախումբը։ Փոքրիկ եկեղեցին եւ բակը լի էին Վարդավառի պատճառաւ շրջակայ գիւղերէն եկած բարեպաշտներով։

—Տփղիսէ կ՚գրեն մեզ Ցլս. 26 թուով.— «Ցլս. 22ին Վարդավառի Բշ. այս տեղի վանքերէն Միրանաւոր վանքի տօնախմբութեան օրն էր։ Կենուխումով, տավուլով, զուռնայով, նուագարաններով կ՚երթան զբօսնելու։ Հայն իր տօնախմբութեան օրերուն, Վրացին իր տօներուն (քանայիր) մեծ բազմութեամբ կ՚յաճախեն։ Միրանաւոր վանքը Թրամուէյով կէս ժամ հեռի լերան վրայ։ Թրամուէյէն իջնելով քառորդ ժամ կառքով կամ ոտքով կ՚ելնեն։ Պահքի առջի օրէն կ՚սկսին երթալ, ծոմապահութեամբ կամ պահեցողութեամբ. ոմանք նոյն վանքի սենեակները վարձելով շաբաթներով առաջ։ Ծոմապահութեամբ կամ պահեցողութեամբ չեն գոհանար բարեպաշտները, այլ բոպիկ 15—20 օր առաջէն խանութներն և շուկաները պտըտելով, իբրև աղքատ ողորմութիւն կ՚ուզեն, հարուստէն մինչեւ աղքատը, այնպէս ուխտ ըրած ըլլալով թէ «բոպիկ և մուրալով ոտքդ գամ։» Ինչպէս կ՚պատմեն, երեւելի ընտանիքի մը տիկինը մասին, որ քանի տարիներ առաջ, երբ իր ամուսինը կ՚բանտարկուի և կ՚վճռուի Սիպերիա աքսորուիլ, ձմեռ ժամանակ ուխտ կ՚ընէ բոպիկ հեռաւոր վանք մը երթալ, և ծպտեալ շուկաները մտնելով ողորմութիւն կ՚հաւաքէ և կ՚անյայտանայ։ Իր ազախինք և ծառայք կ՚որոնեն, բայց ի զուր։ Ցետոյ լուր կ՚ղրկէ տունը, թէ կառքն ուղարկեցէք, զի տունն ունին եղեր կառքեր և ձիեր ու կ՚վերադառնայ, թէև յետոյ ամուսինը կ՚արդարանայ, բայց ինչ օգուտ որ իր կեանքն ալ վրայ կուտայ երկանը սիրոյն. թէև շատ կ՚աշխատ երիկը, դարմանը գտնելու, ի զուր, պաղը չափազանց մնացած էր փափուկ կնոջը։

«—Երբ կ՚տեսնեն բոպիկ, ծպտեալ գլուխը ծածկած անճանաչելի, կ՚հասկցուի թէ ուխտաւոր մ՚է, երբեք պարապը չեն դարձներ կուտան իրենց կոպէկները։ Ո՛ր վանքի և եկեղեցւոյ տօնն ըլլայ, գոյնզգոյն կանթեղներով և լապտերներով լուսավառութիւններ կ՚ըլլայ շաբաթ երեկոյէն սկսեալ մինչև երկուշաբթի։ Միրանաւոր վանքն ալ նոյն վանքերէն է, բաց ընդարձակ գետին մ՚ունենալուն, որ որչափ հոծ բազմութիւն ըլլայ կրնայ պատսպարուիլ։ Վանքէն դուրս պարտէզներ կան, որ մի քանի օրուան համար կ՚վարձուին և խմիչքներ և ուտելիքներ ծախուելու վրաններ կ՚շինուին։ Արբեցութեան պատճառով պակաս չեն կռիւներ, ինչպէս այս անգամ պատահած է։ 4—5 Վրացի ընկերներ գացած էին զուարճանալու կամ ուխտի, կ՚սկսին ուտել և արբենալ ու մէկ երկուքը Լեզկինկա կ՚խաղան, մին հինգ դաշոյններով, 4ին ծայրերը բերանն առնելով կոթերը դէպ ի վեր բարձրացած և մին ձեռքը բռնած, իրենց երգիչներէ ներդաշնակութեամբ ոգեւորեալ ոտի երկու մատներու վրայ այնպէս հիանալի կ՚խաղան, որ հանդիսատեսներու մեծ բազմութիւն մը կ՚գրաւէ չուրջը, հիացմամբ կ՚դիտեն պարողները և ծափերով կ՚քաջալերեն, և նա աւելի հպարտութեամբ ինքզինք կորսնցնելով կը շարունակէր իր դիւցազնական պարը։ Ցանկարծ գինով կէնթօ մը (ստահակ) կը մտնէ ամբոխին մէջ և յառաջ երթալով կ՚սկսի ծաղրել և ըսել, թէ չէք կարողանում, այդպէս չի խաղացուիր, թողէք ես խաղամ և տեսէք ըսելով, որ ոտի կենալու կարողութիւնը նուազած էր, նրանք ալ զայրանալով կ՚յարձակին վրան և գթութեամբ վարուելով առանց դաշոյնի լաւ մը կ՚ծեծեն, ոտի տակ կ՚առնեն և մահուան աստիճանի կ՚հասցնեն, որ յետոյ կանանց խումբ մը աղաղակելով օգնութեան կ՚հասնին և կատղած անձանց ձեռքէն հազիւ կրնան ազատել։ Ահա՛, այս տօներ այսպէս կ՚վերջանան։»

—Տ. Եղիշէ Եպս. Դուրեան անցեալ գիշեր Մօտա երթալու համար կամուրջէն շոգենաւ կ՚նստի, բայց այն շոգենաւը Կղզիի համար ըլլալով, ուղղակի Պրնալը կ՚երթայ։ Սրբազանին այսպէս ակամայ այցելութիւնն իմանալով, Տ. Ցովհաննէս Եպս. Արշարունի, Խոյեան Տ. Վահան քհնյ., Պէրպէրեան Ռէթէոս էֆ. և օգափոխութեան համար Պրնալը գտնուող ծանօթ ազգայինք այցելութիւն կուտան Սրբազանին որ Սէթեան Միհրան էֆ.ի կողմէ հիւրընկալուած էր, և հոն զուարթ խօսակցութիւն մը կ՚ունենան այս անակնկալ հանդիպումին վրայ։

—Երէկ Գալաթի Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյն մէջ վերաբերմամբ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ Դպրաց դասուն հաստատութեան 164րդ տարեդարձին առթիւ, ի ներկայութեան հաւատացեալներու հոծ բազմութեան մը և բոլոր դպիրներուն որք այս առթիւ հագած էին նոր շինուած ծանրագին շապիկները։ Պատարագիչն էր եկեղեցւոյն քահանաներէն մին։ Արարողութեանց աւարտումէն ետքը, աւանդական պէօրէկը բաշխուեցաւ դպիրներուն և այլոց։

—Օրթագիւղի Նոր Թաղ. Խորհրդոյ ընտրութիւնն երէկ առաւօտ կատարուելով, բացարձակ քուէով անդամ ընտրուեցան Կարապետ էֆ. Խաչատուրեան, Խաչիկ էֆ. Սվաճեան, Միհրան էֆ. Խանճեան և Լեւոն էֆ. Ցակոբեան. իսկ մնացեալ երեք անդամոց ընտրութիւնն համեմատականի մնաց որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի։

Հայ Հռոմէական Համայնքէն.— Անգլ. դեսպանատան խորհրդական Մր. Ֆիցմորիս ուրբաթ օր Հայ Հռոմէականաց Պատրիարքարանը գնաց և շնորհակալութիւն յայտնեց Տ. Էմմանուէլեան Պատրիարքին որ անցեալ շաբաթ օր Անգլ. դեսպանատանն երթալով իր շնորհաւորութիւններն յայտնած էր Էտուարտ Է.ի թագադրութեան առթիւ։

—Պատր. Փոխանորդ Տ. Աւետիս Արքեպիսկ. Արփիարեան Կարին մտած է։

—Տրապիզոնի Հայ Հռոմէականաց առաջնորդի մը ընտրութեան համար, տեղւոյն ժողովուրդին կողմէ բարի վկայութեան թուղթ մը ղրկուած էր երեք ընտրելիներու համար։ Վարչական ժողովը քննութեան առած է խնդիրն և օրինական թերութիւն նշմարած է, որովհետև Սամսոնի և Մարսուանի թեմերուն կարծիքն առնուած չէր։ Վարչական Ժողովը այս մասին հարկ եղածը գրեց Տրապիզոն։

—Ս. Ցակոբայ Հիւանդանոցին Հոգաբարձութիւնը, Եւրոպայի և Պոլսոյ մէջ գտնուած առաջնակարգ հիւանդանոցներու օրինակին հետևելով, որոշած էր հիւանդներու խնամատարութեան հոգն յանձնել մայրապետներու։ Ըստ այսմ, Հոգաբարձութիւնը բանակցութեան մտաւ Անարատ Ցղութեան կարգի մայրապետներուն հետ, և հիւանդներուն վերակացու կարգեց մայրապետ մը։

ԱՑՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԼՈՆՏՈՆ, Օգոս. 17.—Պօթա, Տէվէդ և Տըլարէյ զօրավարներն հասան։ Կայարանին շրջակայքը խռնուած անհագին բազմութիւն մը խանդավառ ցոյցերով ընդունեց զանոնք։ Էտուարտ թագաւորին հրաւէրով, Պօէր զօրավարներն տեսուն Քօուէս գացին և միջօրէէն ետքը վերադարձան։

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԷԻ

ԲԱՐԻԶ, Օգոս. 17.—Քաղաքական և զինուորական շրջանակներուն մէջ չնչին գոհունակութիւն յառաջ բերին Կ. Պոլսոյ մէջ Զօրավար Սօսիէի գտած պատուասիրութիւնք։

ԹՈՒԼ.—Այսօր Մ. Բիգ Բարի ծերակոյտի անդամ ընտրուեցաւ ի Թուլուզ։ Մ. Սէռ Երեսփոխան ընտրուեցաւ Մ. Քալվինայի տեղ, 8461 քուէով։

ՔՕՈՒԷՍ.— Էտուարտ թագաւոր այսօր իր զբօսանաւուն մէջ ունկնդրութեան ընդունեց Պօթա, Տըլարէյ և Տէվէդ զօրավարները։

ՏՈՒԼՈՆ.—Պարսից Շահը Տուլոն հասաւ և զինուորական պատիւներով ընդունուեցաւ։

ՍԲԻԹՀԷՏ.—Սաստիկ փոթորիկ մը արգելք եղաւ նաւատորմին լուսավառութեանց։

ՊԵՐԼԻՆ.—Իտալիոյ թագաւորն Օգոստոս 26ին Պերլին պիտի հասնի, և 31ին պիտի մեկնի։ Որպէս զի թագաւորը կարենայ տեսնել Հօէնձօլըրնեան Տան թագաւորներուն և Մեծ Կայսրընտիրներուն 32 արձանները, թափորը պիտի անցնի Վիքթորիա ծառուղիէն, ուր դրուած են արձանները։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, Օգոստ. 14.—Գաղթականութիւնք պիտի մասնակցին Վիքդորիա Թագուհւոյն Լոնտոնի մէջ կառուցուելիք Ազգային Ցիշատակարանին ծախուց, սա՛ գումարներով. Գանատա՛ 30,000, Բարեյուսոյ գլուխ՛ 20,000, Նոր Զէլանտա՛ 15,000 և Նադալ՛ 10,000 ստերլին։

** Թագաւորն ու Թագուհին այսօր Քօուէս վերադարձան։ Քառաձի բաց կառքով, և հեծեալ ոստիկաններով մեկնեցան Պալատէն։ Թագաւորը մտադիր է յառաջիկայ Փետրուարին Իռլանտա այցելել, բայց թերեւս աւելի կանուխ, Նոյեմբերի մէջ տեղի ունենայ այդ այցելութիւն։ Թագաւորը ժամանակ մը պիտի մնայ Տըպլինի, Քօրքի և Պէլֆասդի մէջ։

ՊՈՄՊԱՅ, Օգոս. 14.— Պոմպայի ամբողջ գաւառին երկրագործական վիճակը չափազանց տագնապալի է։ Ամենուրեք անձրեւի պակասութիւն կայ. եթէ քիչ օրէն առատ անձրեւ չգայ, նոր հունձքերը պիտի ոչնչանան։ Աշնանային հունձքն ալ ընդարձակ տարածութեան մը վրայ պիտի աւրուի,— բամպակի հունձք՛ ալ վնասուած է։ Ամէն բան յառաջիկայ տասն օրուան մէջ գալիք անձրեւէն կախում ունի, բայց օդին վիճակը մօտաւոր անձրեւի մը յոյսը չի տար բնաւ։

ՍԻՏՆԷՅ, Օգոս. 14.— Հարաւ. Նոր Կալլէսի կրկին խորհրդարանք ընդունեցին կանանց ընտրական իրաւունքի առաջարկութիւնը։

ՈՒԱՇԻՆԿԴԸՆ, Օգս. 14.—Քարաքասի ամերիկեան դեսպանը կ՚հեռագրէ թէ Քարաքասի մէջ կացութիւնը շատ վտանգալի է։ Պարսելոնայի աւարառութիւնը կ՚շարունակէ, շատ արժէքաւոր կալուածներ քանդուեցան։ Ամերիկեան Մինսինագի մարտանաւը Պարսելոնա հասաւ։

** Ամերիկեան Մինսինագի մարտանաւուն հրամատարը կ՚հեռագրէ թէ Պարսելոնայի ապստամբները քաղաքական և զինուորական վարչութեանց ամէն անդամները գերի վարեցին. 29 գործատուններ (որոց մեծ մասը օտարականաց) և 15 բնակարաններ աւարի տրուեցան։

ԼՈՆՏՈՆ, Օգս. 15.—Անգլիոյ կառավարութեան կողմէն Վէնեցուէլացի ապստամբներն իբրև պատերազմող օրինաւոր կուսակցութիւն ճանչնալու մասին խօսք չկայ դեռ։

ԼՈՆՏՈՆ, 15.—Մր. Օսդին Չէմպըլէն, որ Նախարար ըլլալուն առթիւ վերընտրութեան դիմած էր ըստ օրինի, իր հիմակուան ընտրական շրջանակէն վերընտրուեցաւ, ուրիշ ընտրելի ներկայացուած չըլլալով ընդդիմադիր կուսակցութենէն։

ԼԷՆԸՎԱՆ, (Ֆրանսա) Օգս. 15.— Համակրական ցոյցերը կ՚շարունակեն։ Այսօր շրջակայ թեմերէն 15,000 հոգի խաչերով և խաչվառներով և կրօնական երգերով, իրենց ժողովրդապետներուն հետ ուխտի գացին ի Ֆօլկօէթ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 14 Օգս.—Վէնէզուէլայի, Գոլոմպիայի և Հայիթիի խառնակ կացութիւնն ու անդադար մաքառումները, որ կեդրոնական Ամերիկայի նաւահանգիստներուն մէջ ամերիկեան շահերու պաշտպանութեան համար ամերիկ. մարտանաւերու ներկայութիւնը անհրաժեշտ պէտք մ՚ըրին, առիթ տըւին ամերիկեան մամուլին խիստ կերպով քննադատել այդ տեղերու վարչութիւնները։ Մէկ քանի թերթեր կը պահանջեն որ Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը միջամտէ։ Օր աւուր կ՚յայտնուի թէ Ամերիկա վերջապէս միջամտելու պէտք պիտի ունենայ այդ խռովեալ վիճակին վերջ տալու համար։ Իմինչ Սէն Հայիդիի կացութեան վրայ խօսելով կ՚ըսէ թէ, եթէ Հայիդիի ժողովուրդը չկրնար վարչութիւն մը հաստատել որ կարգապահութիւնն ապահովէ և օտարները պաշտպանէ, այն ատեն այդ պաշտօնն Ամերիկա ի՛նք պիտի ստանձնէ։

ՊԵՐԼԻՆԷ կ՚գրեն թէ կայսրուհին Հօմպուրկ հասած է. թէպէտ ինքն առողջ է, բայց վերջին պատահարին հետքերն ամբողջապէս անցած չեն. ձեռքը գաւազանի մը կրթնցնելով կրցած է մինչև կայարան երթալ։

ԳԵՐՄԱՆ ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ, որ չափահաս է, Լոնտոն գտնուած պահուն, Մալպորոյի հաչակաւոր Դքսուհիին քովը կրթուած նշանաւոր և պատուաւոր Ամերիկացի օրիորդի մը (Օր. Կլէտիս Տիքըր) յանձներ է նշանախօսութեան ոսկեայ մատնին զոր իր հանին, Վիքդորիա Թագուհին, իրեն տուած էր՝ միմիայն իր նշանածին նուիրելու համար։ Բայց որովհետև իր Վեհ. ծնողքը կ՚փափաքին աւելի բարձր ամուսնութիւն մը իրենց զաւկին համար, մատնին ետ ուզուեր է Պերլինէ ղրկուած Պետական պատուիրակներու կողմէ, բայց մատանին տակաւին Պերլին դարձուած չէ։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆՔ

ՌՈՒՍԻՈՅ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ռուսիոյ 1901 տարւոյ արտաքին վաճառականութեան տեղեկագրին մէջ Անգլ. ընդհ. հիւպատոս՝ Մր. Միչել հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ.

«Ռուսիոյ համար 1901 տարին անգոհացուցիչ եղաւ թէ՛ ճարտարարուեստի և թէ երկրագործական տեսակէտով։ Հակառակ թափուած ջանքերուն, արդիւնագործութիւնը կրկին մնաց իր տկար վիճակին մէջ և մեծ հարուած կրեց չափազանց արտադրութենէ, գնման նուազութենէ, դրամագլխի պակասութենէ և ուրիշ պատճառներէ, որք մինչև այսօր կ՚գործեն։ Երկրագործական տեսակէտով, կացութիւնն աւելի ծանր է. շատ գաւառներու մէջ, ու մասնաւորապէս 9 նահանգներու 26 գաւառներու մէջ հունձքերը փճացան։ Ընդհանուր կայսրութեան ցորենի հունձքը 3,806,451 թոնօք նուազում մը ցոյց կուտայ, բաղդատարար նախորդ հինգ տարիներուն միջին հաշիւին։ Թէպէտ Ռուս կառավարութիւնն ամէն ջանք ըրաւ գիւղացի բնակիչներուն օգնութեան հասնելու, սերմի գնման և ուտեստեղէնի համար նպաստներ տալով, և սովեալներուն գործ հայթայթելով, բայց հունձքի պակասութեան արդիւնքներն այնքան ծանր եղան որ, երկրին տնտեսական կացութիւնը մեծապէս վնասուեցաւ. միւս կողմէ հողագործներուն աղքատացումն իր կարգին գէշ կերպով ազդեց ռուսական հիւսուածքներու ճարտարարուեստին վրայ։ Անցեալ տարուան միջոցին, ռուսական ճարտարութեան այս նուազումն ալ աննպաստ ազդեցութիւն գործեց Ռուսիոյ մէջ անգլիական ներածութեանց վրայ, մինչ միւս կողմէ, հակառակ ռուս կայսրութեան ցորենի հունձքին նուազման, Ռուսիա, նախորդ չորս տարիներուն բաղդատմամբ, աւելի մեծ քանակութեամբ ցորեն արտածեց Անգլիոյ համար։ Ռուսիայէն Անգլիա գացած ապրանքներն ալ յաւելում ցոյց կուտան. ռուսական մաքսատանց հաշիւներուն համաձայն, 1901ին այդ արտածութեանց գումարն է 156,316,000 րուպլի (16,608,575 ստերլին), մինչ նախորդ տարուանն էր 145,576,000 րուպլի (15,467,450 ստերլին)։ Իսկ Ռուսիա ներածուած անգլիական ապրանքներուն արժէքն 1901ին 103,219,000 րուպլի (10,967,018 ստերլին) միայն եղած է, մինչդեռ նախորդ տարին, 128,176,000 րուպլի (13 միլիոն 618,700 ստերլին) եղած է, որ 19,5 առ հարիւր նուազում մ՚ըսել է։

«Հակառակ՛ տիրող աննպաստ պայմաններուն, Գերմանիոյ արտածութիւններն ի Ռուսիա, վերջին տարուան միջոցին փոքր յաւելում մը ցոյց կուտան, որ պէտք է վերագրել Ռուսիոյ մէջ գերման վաճառականական գործակալներուն կորովի գործունէութեան, բաղդատմամբ անգլիացի գործակալներուն։ Կ՚արժէ միշտ ուշադրութիւն հրաւիրել, գործակալներու և առեւտրական ուղեւորներու պէտքին վրայ, ռուսական հրապարակներու մէջ անգլիական ապրանքներու սպառումն աւելցնելու համար, ինչպէս նաեւ՛ անգլիացի տարրագործներուն ուշիմութեան և ճկունութեան պէտքին վրայ, յարմարելու համար ռուսական հրապարակի պահանջներուն։ Գերման գործարանատէրները, հակառակ իրենց ապրանքներուն յատկութեան՛ բաղդատմամբ անգլիականներուն՛ և հակառակ մաքսային չափազանց բարձր սակերուն և ուրիշ դժուարութեանց, անխտրաբար առնուած տուրքերուն և տուգանքներուն, դարձեալ կ՚յաջողին իրենց ապրանքները քշել բովանդակ Ռուսիոյ մէջ, ուր անգլիական ապրանքներն հետզհետէ քիչ կ՚ծախուին։ Ռուս ապրանքներուն յաւելումն Անգլիոյ մէջ և անգլիական արտածութեանց նուազումն ի Ռուսիա, արդիւնք է այն գործոն ճիգերուն, զորս Ռուսերը կ՚ընեն իրենց արտադրութեանց սպառումն աւելցնելու անգլիական հրապարակներուն վրայ, մինչ միւս կողմէ Անգլիացիք չեն ջանար իրենց ապրանքները քշել, ռուսական հրապարակներուն վրայ։ Առեւտրական այս միակողմանի ծաւալումը չի կրնար սակայն արմատաւորուիլ, և միջազգային առեւտրական ամէն կարգի հաստատ յարաբերութեանց սկզբունքը, որ հիմնուած է ապրանաց բանաւոր փոխանակման վրայ, ուշ կամ կանուխ, երկու ազգաց ալ շահաբեր կ՚ըլլայ։ Ներկայ վիճակին մէջ, անգլիացի տարրագործներու տեսակէտէն դատելով, առեւտուրը նուազուն գրութեան մը մէջ է, իսկ միւս կողմէ, ռուս հողագործական բերքերու սպառումը ժամանակաւոր է միայն, որովհետև գլխաւորաբար մէկ կողմին նպաստող առեւտուր մը չէ կարող դիմանալ երկար ատեն։ Նկատի առնելով ռուսական մաքսին յարուցած դժուարութիւնները, ռուս ժողովրդեան մեծագոյն մասին աղքատութիւնն և անոր գրեթէ նախնական պէտքերը, ռուսական հրապարակները չէ կարելի համարել, իբր ընդարձակ սպառումներու կեդրոններ, անգլիական ապրանաց համար։ Բայց այս դիտողութիւն հաւասարապէս ճշմարիտ է գերման վաճառականներուն համար ալ, որք միջազգային առեւտուրին բոլոր դժուարութեանց հակառակ, կ՚յաջողին գնողներ գտնել իրենց ապրանքներուն, կամքի շատ աւելի մեծ ոյժ մը ցոյց տալով քան անգլիացի վաճառականները։»

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ		
Օսմ. Փոխ. Սէրի Դ.	Օ. Ո.	31 09½
Ամէնէն բարձր գին	»	31 10½
Ամէնէն վար գին	»	31 08½
Րումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	116 25
Ամէնէն բարձր գին	»	116 87½
Ամէնէն վար գին	»	116 12½
Թրանսվալ	»	137 —
Ամէնէն բարձր գին	»	137 —
ԲԱՑՈՒՄ	Օգս. 5/18	
Օսմ. Փոխ. Սէրի Դ.	Օ. Ո.	31 16
» » » » ժամ 5ին		31 14
Րումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	116 50
» » ժամ 5ին		116 50
Թրանսվալ	ֆր.	138 —
Թրամուէյ բաժնեթ.	ղրշ.	545 —
» պարտաթ.	ֆր.	495 —
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.	»	260 —
Բարափ Կ. Պոլսոյ	»	497 —
Եգիպտ. Կրէտի Ֆոնս.	»	265 —
Անատօլուի երկթ. պարտ.	»	525 —
» » բաժնեթ. Ա. Ո.		10 35
Ռէժիի բաժնեթուղթ	Լ. Օ.	— —
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	»	3 75
ՍԹԻԼԱՆՑ		
Քօնսոլիտէ մէկ օրուան	Օ. Ո.	1 25
» ութ օրուան		3 20
Րումէլիի Երկթղ. »	ֆր.	2 —
ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ		
20 ֆրանքնոց	ղրշ.	87 22
Անգլիական ոսկի	»	110 02
Բօլ Էմբէրիալ	»	90 —
Մէճիտիէ արծաթ	»	108 03
Քրիմեց	»	51 06
Մէթալիք	»	102 —
Րուպլ Թղթադրամ	»	8 59
ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԱՑ		
Լոնտոն 3 ամիս	ղրշ.	109 ¼
» » » առտ. թղթ.	»	109 —
» չէք	»	110
Բարիզ 3 ամիս Պնք.ի թղթ.	ֆր.	23 06¼
» » » Առեւտ. »	»	23 11¼
» չէք	»	22 90
Վիեննա չէք	քուրօն	21 80
Պերլին չէք	մարք	18 63
Ռուսիա չէք	րուպլ	8 59

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Օգս. 16		
Օսմ. Փոխ. Սէրի Բ.	Ա. Ո.	54 50
» » » Գ.	»	30 12
» » » Դ. } բաց.	»	28 37
} գոց.	»	28 37
Օսմ. Կայս. Բանկա	»	12 37
Եգիպտական միացեալ	»	109 25
Անգլ. Քօնսոլիտէ	»	95 56
Այտընի Երկաթուղի	»	14 50
Փոխառութիւն Գասապա	»	81 —
» Հելլենական 1881	»	41 —
» » 1884	»	41 —
Մոնօփոլ »	»	43 —
Պորտուգ. փոխառ. 1888	»	91 —
» Նոր 1892	»	91 —
Փոխառ. Բարիզի վրայ	»	25 350
Թրանսվալ	»	5 75
Դրամազեղչ		3 —
ԲԱՐԻԶ, Օգս. 16		
Պորսան գոց է։		
ՊԵՐԼԻՆ, Օգս. 16		
Անատօլուի Երկաթուղի	»	102 10
Րումէլիի Երկաթուղի	»	114 20
Օսմ. Փոխ. Սէրի Դ.		28 50
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 330
Դրամազեղչ		3 —
ՎԻԵՆՆԱ, Օգս. 16		
Փոխան. Բարիզի վրայ	քուրօն	95 20
» Լոնտոնի վրայ	»	239 80
Րումէլիի Երկաթուղի	»	111 —
Օսմ. Ռէժի	»	296 —
Դրամազեղչ		3 ½

ՊՈԼԻՍ ԹԷ ԳԱՒԱՌՆԵՐԸ

Ձեր Թղթեղէնի և գրասենեկի պիտոյից հայթայթումը կատարեցէք

ԵՐՈՒԱՆԴ ԻՒԹԻՒՋԵԱՆ

ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԷՆ

41, ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԱՄ ՓՈՂՈՑ, 41

ուր պիտի գտնէք միշտ լաւ ապրանք, ծախ թեթեւ ու յարմար գին։

Թուղթ և պահարան Նամակի, ընտիր տեսակներ, առեւտրական, մասնաւոր և աշխարհիկ թղթակցութեանց համար։

Տոմար և տետրակ, Եւրոպական թէ տեղական, ամէնէն ընտիր բոլորներով և կողերով։

Թեքիր տետրակներու մեծ մթերք, հատը 7էն մինչև 25 դրշ.նոց։

Մելան փոր և ընտրելագոյնները։ Ամէնէն առաջին մարքաները և մեծ ծաւալ։

Գրիչ և գրչակոթ։ Ծոխ և ամէն ձեռաքերու յարմարող տեսակ։

Կաղամար, թղթակալ, բազմաթիւ տեսակներով ու ամէն գիներով։

Գրական տետրակներ, Բիւզանդեան են. են. պատրաստ շատ տեսակներ։

Ֆոտոգրաֆ հաշակաւոր մեծ մթերք։ Կ'յանձնարարուի Նոր Apollon մատիտները, որոց համբաւը տիեզերական եղած է։

Նուէրի յարմար շատ մը առարկաներ. են. են. են։

Մեծ մթերք պատկերազարդ թղթատարներու։

Տպագրական ամէն տեսակ աշխատութիւն, Նամակի և պահարանի գլուխ, շրջաբերական, հայտարարագիր, փոխանակագիր և պարտամուրհակ, այցաքարտ, հացկէքարտ, Նշանտուքի և ամուսնութեան քարտ, հարսանեկան հրաւիրագիր, մահազդ կ'պատրաստուին ամենաճոխ, շուտ և գեղեցիկ ձևերով։

Վաճառատունս ամէն տեսակ կ'ծախուի։

Վաճառական գաւառացի վաճառականք իրենց պէտքերը կրնան հայթայթել ամենայն ապահովութեամբ։ Բաւական է որ նշանակեն իրենց պէտք ունեցած նիւթերն և թղթատարի վերադարձին կ'առնեն գիներն և առաքումը կ'կատարուին դրամին հասնելուն պէս։

ԲԻՒԶԱՆԴԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

ՂԱԼԱԹԻԱ, ՍԷՂԲՈՍ ԽԱՆ ԹԻՒ 5—7

Հայերէն, Գաղղ. և Տաճկ. դպրոցական դասագրոց ու պիտոյից համար մեծաքանակ մթերք, նուէրի գիրքեր, Վիէթոլ—Լոզրոլի աշխարհացոյց մեծադիր քարտէզներու, բուսաբանական և կենդանաբանական պատկերաց ընտիր հաւաքածոյ մը՝ նմոյշներով միշտ պատրաստ կայ։

Նոր հրատարակութիւն

Սահակեանց — Սրբազան պատմութիւն Նոր Ուխտի, 4 դրշ.— Թօփճեան — Նոր ընթացք ֆրանսերէն լեզուի, 4 դրշ.— Զօհրապ — Նամակագրութիւն Գաղղ. Տաճկ. 12½ դրշ.։

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ամէն կարգի նիւթերու և ՖՐԷՕԲԷԼԵԱՆ նուէրներու միակ կեդրոնատեղի։ 92

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՈՍԿԵՂԷՆ ԲԱՆԱԼԻ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

360 ԵՐԵՍ

Խիստ կարճ ժամանակի մէջ կ'ուսուցանէ կարդալ և հասկնալ, խօսիլ ու շարադրել։ Դիւրին և զուարճալի կերպով։ Կեդրոն Ց.Մ. Աստթէոսեան տպարան։

Գին 20 դհ. 30—15

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՏԱՊԱԶԱՐ

Վարժարանի նոր տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտ. 10ին (Ն. Տ.) Դշ.։ Գիշերօթիկներու տարեթոշակն է 12 Օսմ. ոսկի, որուն կէսը պէտք է վճարել Սեպտ.ի սկիզբը, և միւս կէսը Յունուարի մէջ։ Դաշնակի դաս առնողները 3՝ իսկ երգեհոնի դաս առնողները 1½ ոսկի աւելի կ'վճարեն։

Վարժարանին յայտագիրը փափաքողներուն ձրի կ'ղրկուի։ Բանակցութեանց համար գրել առ Տքթ. Ս. Գավալճեան, Ատենապետ Խնամակալութեան, Ատաբազար։ 10—10

ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՉԵԱՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Մահմուտ—Փաշա Դոմանիս խանի թով թիւ 86

Մասնագէտ հարսանեաց մոմերու և մկրտութեան հագուստներու, ուր մեծ խնամքով կ'պատրաստուին ամէն տեսակ ՀԱՐՍԻ ՄՈՄԵՐ դիւրամատչելի գիներով։

Յիշեալ վաճառատան մէջ կը գտնուին նաև ամէն տեսակ մկրտութեան հագուստներ, հարսանեկան քօղքեր, կոլանդներ, գըլխարկի ծաղիկ, փետուր, էկրէդ, տերեւ, պսակ, տանթէլ, քորոէլ։ Անգամ մը այցելեցէք այս վաճառատունը և յետոյ ուրիշ տեղէ գնեցէք, ահա գեղեցիկ առիթ մը ընթերցողաց։ 24

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի Խասսայի Շահանէյէ խիմլ իթթիրիլէճէք միւթէնէվվի անագ գօպ. լարընըն միւնագասասընա պաշլանըլաճաղընդան իթթայա թալիպ օլանլարըն թէքլիֆնամէ ագչէսինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէլէրի մուսթասհապ Խազինէի Խասսայի Շահանէյէ ճէլպ իլան օլունուր։ 3—3

31 Թէմմուզ 318

ԳԱՒԱՌԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆԻ մեր բաժանորդներուն կ'յիշեցնենք թէ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ համար երկու դրշ.ի նամակի դրոշմ պէտք է։ Առանց այդ դրոշմին, հին հասցէն ԱՆՓՈՓՈԽ Կ'ՄՆԱՅ։

ՅԱԿՈԲ ՏԻՒՄԷԹԻՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Պոլիս, Մահմուտ—Փաշայէն վերեւ, Թ. 271

Վաճառատանս մէջ կ'ծախուին հարսնիքի համար ամէն տեսակ չաքարեղէններ և ըմպելիներ, ինչպէս նաև երեկոյթներու և անուան տօնախմբութեան օրերու համար տեսակ տեսակ չաքարներ և ըմպելիներ։

Անուշեղէններու յատուկ գործարան մ'ալ ունենալով վաճառատանս, յանձնարարուած անուշներն և զանազան չաքարեղէնները մեծ ուշադրութեամբ կ'պատրաստուին։ Վաճառատանս մէջ կ'գտնուին նաև ֆօնտան և ուրիշ տեսակ չաքարներու ճոխ մթերքները։

Գաւառներէ եղած յանձնարարութիւններ մեծ փութով կ'կատարուին։ Գիները շատ աժան են։

ՎԻԷՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ի ԲԱՆԿԱԼԹԻ

46ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Վարժարանս հաստատուած է 1857 ին. Նպատակն է՝ աշակերտաց տալ կրօնական, բարոյական և գիտնական կրթութիւն մը։ Վարժարանի վարչութիւնը՝ Վիեննայի Մխիթարեանց ձեռքն է, Ուսուցչական մարմինը (corps enseignant) որ կ'բաղկանայ Մխաբաններէ և վկայեալ արտաքին ուսուցիչներէ, պիտի կազմէն այս տարի 21 հոգի։ Ուսմանց ծրագիրն է՝ արդի երկրորդական դպրոցներու (école secondaire moderne) յատուկ յառաջագիրը, որ կը համապատասխանէ գերմանական ռէալական դպրոցին (Realschule) յառաջագրին. բայց ըստ կարի յարմարցուած է այս ծրագիրը միջավայրի պիտոյից։ Վարժարանիս կատարեալ ընթացքն աւարտող աշակերտները կրնան շատ դիւրութեամբ և առանց քննութեան Եւրոպայի ո և է բարձրագոյն վարժարանն յաճախել՝ ուսմունքը շարունակելու համար (ինչպէս ունինք աշակերտներ ի Վիեննա, Զուիցերիա և Գաղղիոյ քանի մը քաղաքները) և կամ կրնան վաճառականութեան ձեռնամուխ ըլլալ։ Աւանդուած լեզուներն են՝ Հայ. Տճկ. Գաղղ. Գերմ. և Անգլ. (վերջին տարին)։ Գաղղիերէն լեզուն գործնականապէս սորվելու համար՝ աշակերտները պարտաւորեալ են միշտ նոյն լեզուն խօսելու, և իրենց վրայ պիտի հսկեն երեք գաղղիացի Մարիստներ, զորոնք յատկապէս բերել տուաւ վարչութիւնս Բարիզէն։ Այս տարի 4 պիտի ըլլայ անոնց թիւը։ Նոյնպէս գերմաներէնի համար կին ուսուցիչներէն զատ, ՆՈՐ մ'ալ բերել կուտայ այս տարի վարչութիւնս՝ Պերլինէն։ Ամէն ամիս ծնողաց կ'ղրկուի համեմատական ամսացուցակ մը, որուն մէջ մանրամասն կ'նշանակուի աշակերտին բարոյական և ուսուցչական վիճակը, իւրաքանչիւր դասերու մէջ առած նիշերը են.։ Վարժարանս կ'գտնուի ընդարձակ ծառալից պարտէզի մը մէջ. ունի իր յատուկ բժիշկն և իր դեղարանը։ 1902-1903 դպրոցական տարին պիտի սկսի Սեպտեմբեր 2/15 Բշ. օրը։ Նպրոցամուտի քննութիւնները պիտի կատարուին Օգոստ. ամսոյն 30ին և 31ին, իսկ դասերը կ'սկսին կանոնաւորապէս Գշ. օրը՝ Սեպտ. 3ին։ Հրատարակուած է վարժարանիս 4րդ տեղեկագիրը, և աշակերտք կրնան առնուլ զայն ամէն օր մինչև կէս օր։ Վարժարանիս նկատմամբ ընդարձակագոյն տեղեկութիւններ ուզողը, թող խնդրէ վարժարանի վարչութենէն՝ վարժարանիս ծրագիրը, և կամ դիմէ հետեւեալ հասցէին՝

Հ. Գաբրիէլ Վ. Մէնէվիշեան
Կ. Պոլիս, Բանկալթի
P. Gabriel Dr. Ménévichian
10—6 Constantinople, Pancaldi

ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.—1318 Սեպտ. ամիսը, այսինքն ողելից ըմպելիք ծախող խանութներու տուրքին երկրորդ վճարման ժամանակը մօտենալուն առթիւ, Հանր. Պարտուց Վարչութեան Ընդհ. Տնօրէնութիւնը կ'ծանուցանէ Պոլսոյ և արուարձաններու մէջ ողելից ըմպելիք ծախող խանութպաններուն թէ մասնաւոր կանոնագրին 14րդ յօդուածին տրամադրութեան համեմատ պէտք է Օգոստոս ամսոյ մէջ անձամբ ներկայանան Ոգելից ըմպելեաց Տեսչութեան, որ փոխադրուած է Ղալաթիա, քարափին վրայ, Լոյտ խանի Բ. յարկը, և ստանան օրինական արտօնագիրը։ Անոնք որ չեն ներկայանար մինչև Սեպտ. 1, օրէնքին տրամադրած պատիժներուն պիտի ենթարկուին։

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

30/12 Օգս. 1902.

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՈՒՑ ԿԵՍԱՐԻՈՅ

Կեսարիոյ Ս. Կարապետ Վանքին գիշերօթիկ բարձրագոյն վարժարանը 15 տարիներէ ի վեր անընդհատ շարունակելով՝ ցարդ ազգին ընծայած է 53 շրջանաւարտներ՝ որոց ոմանք Կ. Պոլիս, Պէյրութ, Բարիզ եւ Ամերիկա կ'հետեւին բժշկութեան, մեքենագիտութեան, ճարտարապետութեան, ոմանք կ'զբաղին վաճառականութեամբ, և ոմանք ալ Վիճակին մէջ եւ Վիճակէն դուրս դաստատուութեամբ եւ զանազան արհեստներով։

Վարժարանիս մէջ աւանդուող լեզուք եւ ուսմունք են. կրօնագիտութիւն իր ճիւղերով, հայերէն գրաբար և աշխարհիկ լեզու, օսմաներէն՝ արաբերէնի եւ պարսկերէնի սկզբունքով, ֆրանսերէն եւ անգլիերէն լեզուներ, իսկ գերմաներէնի առ այժմ միայն սկզբունքը, ընդհանուր ազգաց եւ օսմանեան պատմութիւն, պատմութիւն քաղաքակրթութեան եւ մատենագրութեան, աշխարհագրութիւն, համարակալութիւն (պարզ ու կրկնակ դրութեամբ տոմարակալութիւն), սկզբունք իրաւագիտութեան, առողջաբանութեան, բնական եւ չափական գիտութիւնք ընդարձակօրէն, եւ գծագրութիւն (իւղաներկ, սև գրիչ)։

Թոշակաւոր ուսանողներու տարեկան թոշակն է 10 ոսկի օսմ. որուն կէսը՝ կանխիկ, եւ միւս կէսը մարտ 1ին վճարելի է։ Մտից տուրքն է մի անգամ կէս ոսկի օսմ։

Ուսուցչական մարմինը կազմուած է կարող եւ պարտաճանաչ անձերէ՝ որոց ամէն մէկը իր ճիւղը կ'աւանդէ խնամով։

Թոշակաւոր ուսանողին անկողին, զգեստ, ճերմակեղէնի վերաբերեալ ծախքերը իրենց վրայ են, իսկ գրական եւ դպրոցական ամէն պիտոյք վարժարանէ կ'հայթայթուին, ինչպէս նաև սափրիչ, բժշկի եւ դեղօրէից ծախքերը։

Հեռաւոր քաղաքներէ եկող ուսանող մը՝ եթէ ուզէ արձակուրդի օրերը Ս. Վանքին մէջ անցնել, ասոր համար իբրեւ ծախք զատ բան մը չի պահանջուիր։ Ուսանողաց կ'տրուի օրն երեք անգամ կերակուր, առաւօտուն նախաճաշ, կէսօրին եւ երեկոյին երկերկու տեսակ կերակուր։

Վանքիս օդն ու ջուրը լաւ եւ առողջարար ըլլալն արդէն հանրածանօթ է, մանաւանդ նորակառոյց վարժարանին դիրքն ու ընդարձակութիւնն աւելի գոհացուցիչ է, որոյ չինութիւնը ներկայ տարւոյս մէջ կ'աւարտի եւ յառաջիկայ մայիս 1ին ալ հոն պիտի փոխադրուի, և ուր ուսանողք աւելի հաճելի միջավայրի մը բարիքը պիտի վայելեն։

Վարժարանիս կցուած Որբանոց—Կրթարանն ալ՝ որ 5 տարիներէ ի վեր կ'շարունակէ եւ բաւական շրջանաւարտներ հանած է, չէ փակուած, և չպիտի փակուի մինչեւ որ արդի որբերուն ընդունակներն ալ շրջանաւարտ ըլլան։ Արդի որբերն են թուով 28։ Անոնք որ կ'փափաքին որբի մը պաշտպան դառնալ, տարեկան ծախք կ'վճարեն վեց ոսկի օսմ. եւ արդէն որբերուն 18 հատը պաշտպանուած են այլ և այլ բարերարներու կողմէն։ Վարժարանիս հիմնական կանոններն ու ծրագիրը տըպագրուած է եւ ձրի կ'ղրկուի փափաքողներուն։

Վարժարանիս տասնեւվեցերորդ տարեշրջանը կ'սկսի յառաջիկայ Սեպտեմբեր 1ին, եւ դասախօսութիւնք անկէ երկու օր վերջը։ Զատ առհմային կրթութիւն աւանդող այս հաստատութենէն կ'փափաքէինք որ օգտուէին մօտակայ եւ հեռաւոր ազգայինք։

3—3 ՏՐԴԱՏ ԵՊՍ. ՊԱԼՃԵԱՆ

«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»ի Տնօրէնութիւնը կ'ծանուցանէ թէ իրեն ուղղուած գրութիւնները, հրատարակուած ըլլան թէ ոչ, չի կրնար ետ տալ։ Այս կամ այն գրութեան չհրատարակուելուն վրայ բացատրութիւններ ալ չի կրնար հաղորդել։ Նաեւ, կանխաւ ներողութիւն կ'խնդրէ՝ շատ մը նամակներու ո՛ և է պատասխան ղրկել չկրնալուն համար։

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՑՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINGER MANUFACTURING C°

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատեայ տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէրի Ընկերութիւնն ցարդ 400 է աւելի պատուոյ վկայական և չքնաղրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կ'վաճառուին՝ Բերա, Շիշլի ճամբայ, Ղալաթա Սէրայի դիմաց։

Ղալաթա) Սինկէր Խան, Թիւնէլին եաեւ.) Թրամվայի կայարանին դիմաց.

Ստամպօլ) Սուլթան Համամ թիւ 2.) Սուլթան Պայազիտ Թրամվէյի Ս'մասիոնին դիմաց թիւ 13.

Սկիւտար, Չարշի Պոյու.

Կեղծերէն զգուշանալու համար վերի նշանին ուշադրութիւն ընելու է

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ԲԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆԻ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ կողմի Կամուրջին գլուխէն փոխադրուած է Պահճէգաբու, Նիզամիյէ պահականոցին դիմացի զինավաճառին կից 13 թիւ վաճառատունն ուր ըստ առաջնոյն կը շարունակուի դեղագիրներու պատրաստութիւնը, մեծ խնամով, աժան գինով և վստահելի ու պատուաւոր գործառնութեամբ։ Բիւչիւքեան դեղարանը կ'յաճախեն հետեւեալ բժիշկները՝

Տոք. ԱՅՎԱԶԵԱՆ, կիրակիէ զատ ամէն օր ժամը 9—11 (Ը. Թ.)
» ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, կիրակիէ զատ ամէն օր ժամը 7—11 (Ը. Թ.)
» ԱՀՄԷՏ ՊԷՅ, Բշ. Դշ. Շբ. 7—11
» ԹՕՏՈՐԻՏԷՍ, Գշ. Եշ. Շբ. 7—9

ԲԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԵՒ ՄԻՍԹՔՃԵԱՆ

Ծանօթ.—Բերայի Բիւչիւքեան դեղարանը գիշերները մինչեւ ժամը 11 (Ը. Ե.) բաց է։ 20—1

ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

25 ՐԴ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

4% Օսմանեան պարտատոմսերուն

1/14 Օգոստ. 1902

1701—1750	156201—156250
5101—5150	168551—168600
23701—23750	169051—169100
55001—55050	171101—171150
68901—68950	175001—175050
70151—70200	180001—180050
72901—72950	182751—182800
77501—77550	186901—186950
97501—97550	187051—187100
108701—108750	187301—187350
115351—115400	187451—187500
118101—118150	187951—188000
128251—128300	192001—192050
133001—133050	199101—199150
133601—133650	208501—208550
144951—145000	214751—214800
145701—145750	216351—216400
154001—154050	221551—221600

ՏՔԴ. Պ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Ի Վիէննա հաստատուած

Հիւանդներուն խորհուրդներ կուտայ, և կ'առաջնորդէ Եւրոպայի ամէնէն նշանաւոր Մասնագէտներուն քով, զորոնք անձամբ կ'ճանչէ։ Կ'խօսի, իր մայրենի լեզուէն զատ, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, գերմաներէն և անգլիերէն։

Հասցէ Dr. P. AFRIKIAN, Wien, 8 Dorotheergasse, III stock. 50—25

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԻԲ. ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ 1902—1903

Վարժարանիս ԻԲ. տարեշրջանը կ'սկսի յառաջիկայ (1902) Սեպտեմբեր 1ին։ Նորեկ աշակերտաց մուտքի քննութիւնները տեղի կ'ունենան Օգոստ. 30ին և 31ին, իսկ դասերը կանոնաւորապէս կ'սկսին Սեպտեմբեր 2ին, Բշ. օր։ Թոշակաւոր գիշերօթիկ աշակերտաց ընդունելութեան համար վարժարանս ունի երկու տեսակ պայման։— Պէտք է վճարել։

Ա.) Միանուագ 3.— Օսմ. լիրա,
Տարեթոշակ 20.— » »
Արձակուրդի տուրք 1.— » »

Բոլոր ծախքը վարժարանիս վրայ, և կամ Բ.) ի Առանց մուտքի, 12.— Օսմ. լիրա տարեթոշակ և 1 լիրա արձակուրդի տուրք, պայմանաւ սակայն որ աշակերտաց ծնողք հոգան իրենց զաւակաց զգեստի, կօշկի, կարկտանքի, դասագրոց և դպրոցական այլ պիտոյից, մահճակալի և անկողնոյ, ինչպէս նաև դեղօրէից ծախքը, իսկ վարժարանս կուտայ սնունդ, ուսում և կը հոգայ լուացքի, բժշկի և այլ ծախքերը։ Ծերեկեայ թոշակաւորները պարտին վճարել 6.— Օսմ. լիրա։

Մանրամասն տեղեկութեանց համար, ծնողք կամ պաշտպանք կրնան դիմել ի Կ. Պոլիս, Ազգ. Պատրիարքարանը, կամ ի Կարին, Վարժարանիս Տեսչութեան։— Յառաջիկայ տարի նոր ծրիավարժներ չպիտի ընդունուին, այդ մասին տեղի ունենալիք ո՛ և է դիմում առանց հետեւանքի պիտի մնայ։

Տեսչութիւն Սանասարեան Վարժարանի

Կարին, 6 Յլս. 1902 10—5

ՌՈՊԵՐԴ ՔՈԼԷՃ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը պիտի սկսի Երկուշաբթի Սեպտ. 2/15. Կարգադրութիւններ եղած են նոր դիւրութիւններ տալու վաճառականական ուսմանց համար։ Մնայուն բժիշկ մը՝ աշակերտաց առողջութեան, մարմնամարզներուն ու խաղերուն, ինչպէս նաև վարժարանին ընդհանուր առողջապահական վիճակին վրայ պիտի հսկէ։ Այս տարի կ'բացուի նաև փոքր տղայոց յատկացեալ նոր շէնքը, մասնաւոր հսկողութեան տակ, ուր կարելի պիտի ըլլայ այսուհետև մինչեւ տասն տարեկան աշակերտներ ընդունիլ։ 15—11

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՑ

Կ. Պոլիս, Նօ 23, 25, Պապը Ալի Ճատտեսի

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (66)

ՔՍԱՎԻԷ ՏԸ ՄՈՆԹԷՓԷՆ

ԴՐԱՄԻՆ ՋՈՀԵՐԸ

ԳԻՐՔ Բ.— ԴՐԱՄԻ՞ ԹԷ ՍԻՐՈՅ ՋՈՀԵՐԸ

Դ.

Բոլ Ժուպէռ, ըստ սովորութեան առտուն շատ կանուխ ելած ըլլալով, մօրը պատմած էր թէ ինչպէս, աղջիկ իրիկուն, հանդիպած էր Բլէռի որ Պլանշը գիրկն առած կ'մուրար ի Պադինեօլ, արտաքին ծառուղիներուն մօտ, և թէ ինչպէս փութացած էր իր պարտաւորութիւնը կատարել։ — Մա՛յր, կ'ուզե՞ս բարի ըլլալ, ինչպէս միշտ, հարցուց յետոյ։

=Իմ ուզածս ալ աղ է, պատասխանեց ծերուկ կինը։

—Լա՛ւ, մեկնելէս առաջ, Տիկին Բառնոյի սենեակն ելիր եւ մօրն ու զաւկին վրայ լուր բեր ինծի։

=Դուն ինչո՞ւ անձամբ չես երթար։

—Շատ կանուխ է։ Եթէ սա անպիտան ամուսինն հոն է, տարօրինակ պիտի գտնէ այցելութիւնս, մինչ քեզի համար այնպէս չէ։

=Լա՛ւ։ Երթա՛մ։

Տիկին Ժուպէռ, առանց ուրիշ բառ մ'ըսելու, երեք յարկէն իջաւ և Բլէռի յարկաբաժինը տանող սանդուղէն ելաւ։ Երրորդ յարկն հասնելով նախ մեղմ, յետոյ զօրաւոր, յետոյ աւելի զօրաւոր կերպով զարկաւ դրան, բայց պատասխան չառաւ։ Այս անբացատրելի լռութենէն քիչ մը մտատանջ, և պատասխան մ'առնելէ յուսահատ, Տիկին Ժուպէռ պիտի հեռանար, երբ նոյն անցքին վրայ դուռ մը բացուեցաւ եւ դրացի մը, կօթին ամանը ձեռքը, երեցաւ։—Դո՞ւք էք, բարի Տիկին Ժուպէռ, ըսաւ։

=Այո՛։ Տիկին Բառնօ եւ պզտիկը քիչ մը տկար էին։ Լուր առնելու եկայ։

—Ա՛հ, լուրերն աղէկ ըլլալու չեն։

=Ինչո՞ւ։

—Այս գիշեր որոտումներ հանեցին։ Վիճեցան, կռուեցան։ Ամուսինը, Մ. Բառնօ, զոր ձայնէն ճանչցայ, պատերը դողացնելու չափ կ'պոռար։ Շատ գէշ մարդ է։

=Իրա՞ւ։

—Հաւատացէ՛ք։ Անօթի կ'մեռցնէ կինն ու աղջիկը։ Կուլէն ետքը սանդուղէն իջան եւ ա՛լ ուրիշ բան չիմացայ։ Դուռը զարկի՞ք։

=Այո՛, քանի մը անգամ, բայց ձայն տուող չեղաւ։ Արդեօք դո՞ւրս ելած է Տիկին Բառնօն։

—Չեմ կարծեր, ըսաւ դրացուհին։ Ա՛հ, Աստուա՛ծ իմ, Աստուած իմ, կակղեց յետոյ տժգունելով եւ աչքերն ակներեւ զարհուրանքէն խոժոռած։

=Ի՞նչ կայ։

—Նայեցէ՛ք։

=Ո՞ւր։

—Հո՛ս, ձեր ոտքին տակը։

Տիկին Ժուպէռ աչքերը վար առաւ եւ տեսաւ մութ կարմիր լայն բիծ մը, որ դուռնէն սկսելով մինչեւ անցքն երկած էր։—Ողորմա՛ծ Աստուած, պոռաց դողդղալով։ Ի՞նչ է աս։

—Ըսել է դժբախտութիւն մը պատահած է։

=Դժբախտութի՞ւն մը, կրկնեց դրացուհին։ Ինծի՛ր ըսէք։ Ոստիկանութեան Քօմիսէրին իմացնելու է։ Երկուքս անդին է։ Ես կ'երթամ։

Եւ փութաց սանդուղէն իջաւ եւ դռնապանին խցիկին առջեւէն անցած միջոցին պոռաց։—Տիկին Բառնօն սպաններ են գիշերը։ Արիւնը կ'հոսի դրան տակէն։ Քօմիսէրին իմաց տալու կ'երթամ։

Զարաչուք լուրը տարածուեցաւ տան մէջ ելեկտրական կայծի մը արագութեամբ, եւ երբ, տասն վայրկենէն, պաշտօնատարն եկաւ երկու ոստիկաններու եւ գործիչի մը հետ, սանդուղը լեփ լեցուն էր հետաքրքիրներով որք գործուած ոճրին կամ մանաւանդ այդ ոճրին հաւանականութեան վրայ կ'ճառէին։ Առաջին կարգին վրայ կ'գտնուէր Բոլ Ժուպէռ սրտաբեկ։ Դուռը բացուեցաւ գործիչին ձեռամբ։ Թէ ինչ տեսարան պարզուեցաւ, յայտնի է։ Քօմիսէրն հեռացնել տուաւ բոլոր հետաքրքիրները։ Միայն վար դրաւ Բոլ Ժուպէռը, մայրն և դրացուհին որոնցմէ կարելի էր թերևս օգտակար տեղեկութիւններ առնել։ Յետոյ, իր տեղեկագիրը պատրաստելէ առաջ, մարդ ղրկեց ոստիկանութեան պաշտօնատունը։ Մարդը ժամ 9½ին ներկայացաւ ոստիկանութեան Տնօրէնին եւ իր պաշտօնը կատարեց։ Տնօրէնն հրաման տուաւ անյապաղ իմացնել Ընդհանուր Դատախազին, հարցաքննիչ դատաւորին և բժիշկի մը։—Տրամադրելի ո՞վ կայ, հարցուց յետոյ։

=Թէֆիլ եւ Տանիէլ Կայեէ ոստիկանները ձեր հրամանին կ'սպասեն, պատասխանեցաւ։

—Տանիէլ Կայեէն ղրկեցէք ինծի։ Թէֆիլն ուրիշ տեղ պիտի ղրկեմ։

Կէս ժամ ետքը պաշտօնատարները Ռեօյլի փողոցը գացին երկու կառքերով։ Գիտենք արդէն որ սպաննութիւն գործուած տունը չղթայի տակ առնուած էր, եւ թէ հանրային կարծիքն իբր մարդասպան ցոյց կուտար Բլէռ Բառնօն։ Նորեկներն իսկոյն երրորդ յարկը տարուեցան դռնապանին առաջնորդութեամբ։— Տէ՛ր Ընդհանուր Դատախազ, ըսաւ Ռեօյլի փողոցին ոստիկանական Քօմիսէրը, ձեր ժամանումէն առաջ չուզեցինք դպչիլ այս տարաբախտ կնոջ մարմնոյն։ Միայն դիտեցի որ ճիշդ կուրծքէն զարնուած է։ Ըստ իս, մահը վայրկենական եղած ըլլալու է։

Այս միջոցին, Տանիէլ Կայեէ չարաչուք սենեկէն ներս կ'մտնէր իր պետերուն հետեւելով։ Խեղճ մարդը տեսաւ զոհին տժգոյն դէմքը։ Խուլ ձայն մ'ելաւ կոկորդէն։ Յետոյ, չուրջը գտնուողներն հեռացնելով, դիակին վրայ խոյացաւ եւ զարհուրելի ձայնով մը պոռաց.—Բլէ՛ռ, Բլէ՛ռ։ Բլէ՛ռն է։

(Շար.) Թարգմ. Ժ. ՇԻՐԱԿԱՑԻ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Այսօր առիթ ունեցայ Եէտի-Գուլէի Ս. Փրկչի Հիւանդանոցն այցելելու։ Նպատակս էր մարդասիրական պարտք մը կատարել այսպիսի բարեգործական հաստատութեան մը մէջ խնամուող, պատսպարուող հիւանդներու և տառապեալներու այցելելով, մխիթարական երկու խօսք ընելու անոնց։ Սակայն մխիթարելէ աւելի մխիթարուեցայ, հաստատութեան մէջ տիրող բարեկարգութիւնն և հիւանդներու տրուած խնամքը տեսնելով։ Մասնաւորապէս վիրաբուժական ճիւղին մէջ Հիւանդանոցի վիրաբուժապետ Տքթ. Զարդարեանի կատարած գործողութիւնները զիս հիացուցին։ Իմ այցելութիւնս առաւօտեան պահուն էր, երբ հիւանդարանի դռնէն ներս մտած էի և արտաքին հիւանդութեանց բաժնին մէջ կ'գտնուէի, տեսայ որ սայլի վրայ դրուած արտաքսի աղջիկ մը կ'բերէին, հարցուցի տեղեկացայ թէ Զարչամպայէն բերուած էր այս աղջիկն որուն մատներուն մէջտեղը 4 հատ ոսկրներ բուսած էին, որք մատներու պէս դուրս ցցուած էին, Տքթ. Զարդարեան մեծ ճարտարութեամբ գործողութիւն կատարած էր և հանած այս ոսկրները։ Այս տեղեկութիւնը հիւանդապահէն ստանալէ յետոյ առանց նշմարուելու մէկ կողմ կեցած կ'դիտէի չուրջս։ Եւ ահա ուրիշ հիւանդ մ'ալ առաջնորդուեցաւ գործողութեանց սրահ, Մէհմէտ անուն Թուրք մը, որուն վերի կզակը փտած ըլլալով, փտած կզակը հանեց։ Այս լմննալէն ետքը 3րդ մ'ալ բերուեցաւ, դարձեալ Թուրք մը, Նաֆի Պէյիմ անուն, որուն նստոսկրը վիրաւորուած ըլլալով ոստիկանութեան կողմէ ղրկուած էր գործողութեան ենթարկուելու համար։ Մարդ կ'չուարի տեսնելով որ ինչ արագութեամբ, ճարտարութեամբ եւ քաջութեամբ նշդրակն ի ձեռին Տքթ. Զարդարեան էֆ. կ'գործէ, մէկ հիւանդէն միւսը կ'անցնի և կ'կատարէ այսքան կարեւոր և դժուարին գործողութիւններ, գրեթէ վայրկենական արագութեամբ։ Այս երեք գործողութիւնները լմննալէն ետքը, երբ կ'փափաքէի մօտենալ և իմ սքանչացումս յայտնել Տօքթորին և ահա 4րդ և յետոյ 5րդ գործողութիւններ եւս յաջորդաբար կատարեց։ Այս վերջին հիւանդներն Հայ էին, մին քահանայ մը, որ աղէթափութիւն ունէր, միւսը Գում-Գափուցի երիտասարդ մը, որուն վարի կզակն ամբողջովին հանեց փտութեան պատճառաւ։ Համբերութեամբ սպասեցի բոլոր այս գործողութեանց աւարտումին և հետաքրքրութեամբ հարցուցի օգնական բժիշկներուն թէ այս 5 գործողութիւնները մէկէն մէկ օրուան մէջ պատահեցա՞ծ մէին արդեօք. հաստատեցին թէ ոչ թէ պատահում մ'է այս, այլ Հիւանդանոցին սովորական վիճակը, և թէ Տքթ. Զարդարեան էֆ. աւելի օր ալ 6 գործողութիւններ կատարած էր յաջորդաբար։ Մարդ կ'ըսփոփուի որ մեր Հիւանդանոցը դիմող ամէն կարգի անձեր իրենց դարմանը կ'գտնեն և մխիթարուած դուրս կ'ելնեն անտի։ Այս որչափ որ պատիւ կը բերէ Հաստատութեան, նոյնքան ալ շնորհակալութեան և երախտագիտութեան արժանի է Տքթ. Զարդարեան էֆ.ն, որուն կարողութիւնն և ճարտարութիւնը Հիւանդանոցի համբաւը կ'տարածեն մինչեւ օտարաց մէջ որոնք չատեր կ'դիմեն մեր Հիւանդանոցը։ Ինչ որ եւրոպական հիւանդանոցներու մէջ ի գործ կ'դրուի, նոյնը կրնանք ըսել թէ ոչ պակաս մեր Հիւանդանոցին մէջ տեղի կ'ունենայ։ Հոգաբարձութեան ջանքն և խնամքն ամէն կողմ ակներեւ են. տեղեկացայ թէ այս վերջին օրերս ալ 20 Օսմ. ոսկւոյ արժէքով վիրաբուժական նոր գործիքներ, նոր հնարուած գործիքներ բերել տուած է, որոց մէջ կայ տաք օդով étuve մը որ գործիքներու միկրոբները ջնջելու կ'ծառայէ։

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻ ՄԸ

1 Օգոս. 1902